

**T. S. ELIOT'S 'JOURNEY OF THE MAGI  
AND 'THE FIVE CODES' OF ROLAND BARTHES.**

**Ashutosh R. Vardikar**

Head & Asst. Prof. Department of English,

S.E.S.'s Arts & Science College, Bhalod,

Tal. Yawal, Dist. Jalgaon - 425304

Email : arvardikar@gmail.com

**Introduction :**

The structuralist approach goes for the processes that lead to meaning and is a serious inquiry into the signifiatory function of language. The common thread among all the structuralists is their attempt to objectively define the system of literature. There are attempts to find the fundamental basic units or elements of which the system of literature is made. One of the major issues in literary theory is to bring ideas to the text. The present paper is an attempt to bring Roland Barthe's structuralist notion of the five codes to T. S. Eliot's poem, "Journey of the Magi".

**About the Poet :**

Thomas Sterne Eliot (1888-1965) is often taken to be one of the most complex poets of the 20th century. He changed his location, political beliefs and faith. His development as a poet marked the growth of English poetry in the second and third decade of the twentieth century. He was equally influential as a critic and a poet and wrote prolifically. He who combined in himself strange and opposing characteristics was awarded the Nobel Prize for literature in 1948. By 1920, he established his reputation as the greatest force in English poetry with the publication of the "Wasteland" (1922). Later he became the director of *Faber and Faber* which represented the mainstream of modern poetry in English. From this time onward, he was considered a great cultural authority and his influence was tremendous. His "The Love Song of J. Alfred Prufrock", published in 1914, announced the birth of the new poetry. In the present poem, Eliot retells the story of the Magi who travelled to Palestine to see the new-born Jesus.

**Briefing of the Poem :**

'Magi' means wise men probably kings. The poem is a dramatic monologue where one of the Magi, now an old man, recounts his journey to see the infant Christ, and thinks about the meaning. The poem has three sections : the first section provides a vivid, realistic account of the journey of the Magi; the second section foreshadows what Christ offers to the three Kings - a rebirth and the final section presents how Christ's birth was 'like Death' (39) for the King, for to see Christ was to die to their old selves and be born afresh. In a matter of fact tone, the poem concerns the whole meaning of Birth and Death.

**Roland Barthes as a Critic :**

Roland Barthes (1925-1980) was born during World War I in Bayonne, on the South Atlantic coast of France. He stood in the intersection between structuralism and post-structuralism. His career was slow passing but at his death, he was one of the most influential intellectuals in the world. He was introduced to the work of Ferdinand de Saussure by the semiotician A. J. Greimas in Alexandria. Like the structuralists, he believes that one can break up a narrative into its constituent parts and can discover how they combine with each





**Editor**

Dr shivaji Bhagwan Ubarhande  
Rajarshi Shahu Arts, Commerce and Science College Pahri, Phulambri  
Aurangabd  
Phone 8275342967

www.vaidyawarta.com

Reg No. U74120 MH2013 PTC 251205

**Harshwardhan Publication Pvt.Ltd.**  
At Post Limbaganesh, Tq. Dist. Beed  
Pin-431126 (Maharashtra) Cell. 07588057695, 09850203295  
harshwardhanpubl@gmail.com, vaidyawarta@gmail.com

ANDYnes Educational & Reference Book Publisher & Distributors



Attested by  
PRINCIPAL  
Arts, Science & Commerce College  
Bhalod, Dist. Jalgaon

# BIOFERTILIZERS ARE USED ON AGRICULTURE

**Vasantrao P. Pawar**

Dept. of Botany, Arts and Science College, Bhalod (Yawal)

[Vasantrao.pawar@rediffmail.com](mailto:Vasantrao.pawar@rediffmail.com)

## ABSTRACT

Agriculture is main occupation in India. In India eighty percent population depends on agriculture. It is about the majority of the farm holdings are small and marginal. Marginal and small farmers are having 1-2 hectares land holding respectively. It is used as fertilizers. The basic concept underlying the integrated plant nutrient system is to provide ideal nutrition for a crop through a proper combination of various nutrient resources and their optimum utilization along with maintenance of soil productivity and ecology. Bio fertilizer based on renewable energy sources are a cost effective option to chemical fertilizer. Bio fertilizer are microbial inoculants consisting of living cells, microorganism like Rhizobium, blue green algae (Cyanobacteria) and fungi along in combination by way of helping through biological nitrogen fixation and it help in increasing crop production by helping through biological nitrogen fixation which either fully atmospheric nitrogen on exchange the solution of soil nutrient.

**Key words:** Biofertilizers, Application, Microorganism.

## INTRODUCTION

The main view underlying to the Integrated Plant Nutrient Characteristic feature is that thus fix atmospheric nitrogen into plant usable forms. The basic concept underlying the Integrated Plant Nutrient System to provide ideal nutrition for a crop. There are various nutrient resources and their optimum utilization and maintenance of soil productivity of ecology. Bio fertilizer are microbial inoculants bearing of living cells of micro organism like Fungi, Aigae and Bacterial which the help in increasing crop productivity and helping the biological nitrogen fixation solubalisation of insoluble plant nutrients plant growth.

**Effectiveness of Biofertilizers :**



76

184

Attended by

PRINCIPAL

College

MAH/MUL/03051/2012  
ISSN: 2319 9318

Vidyawarta

April To June 2017  
Issue-18, Vol-07

01

MAH/MUL/03051/2012

ISSN :2319 9318

# vidyawarta™

International Multilingual Research Journal

Apr. To June 2017  
Issue-18, Vol-07

Editor

Dr. Bapu g. Gholap

(M.A.Mar.& Pol.Sci.,B.Ed.Ph.D.NET.)

विद्येविना मति गेली, मतीविना नीति गेली  
नीतिविना गति गेली, गतिविना वित्त गेलं  
वित्तविना शूद्र खचले, इतकें अनर्थ एका अविद्येने केलं  
-महात्मा ज्योतीराव फुले

❖ विद्यावार्ता या आंतरविद्याशाखीय बहुभाषिक त्रैमासिकात व्यक्त झालेल्या मतांशी मालक, प्रकाशक, मुद्रक, संपादक सहमत असतीलच असे नाही. न्यायक्षेत्र:बीड



"Printed by: Harshwardhan Publication Pvt.Ltd. Published by Ghodke Archana Rajendra & Printed & published at Harshwardhan Publication Pvt.Ltd.,At.Post. Limbaganesh Dist,Beed -431122 (Maharashtra) and Editor Dr. Gholap Bapu Ganpat.



Harshwardhan Publication Pvt.Ltd.

At.Post.Limbaganesh, Tq. Dist. Beed  
Pin-431126 (Maharashtra) Cell:07588057695,09850203295  
harshwardhanpubli@gmail.com, vidyawarta@gmail.com.

All Types Educational & Reference Book Publisher & Distributors / www.vidyawarta.com



टाकले आहे. मानवी विकासाला वचित असलेल्या लाखो पुरुषांना सन्मान प्राप्त करून दिला आहे. त्यांचे हे पाऊल फार मोठी व्रंती आहे. तत्वज्ञानास धरून केलेली क्रांती आहे. मोठे मंदिर बांधणे याला लोक पुण्यकर्म समजतात. पण डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी त्यापेक्षा लाख पटीने श्रेष्ठ मानवता मंदिर तयार केले आहे.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचा दलित मुक्ती लढा हा सहानुभुती व दया बुध्दी यावर आधारलेला नव्हता. तो पुर्णतः मानवतावादी होता. मानवतेच्या दृष्टीकोनातून चालविलेला अभुतपूर्व लढा होता. या अभुतपूर्व लढयात जे दलिततेतर सहकार्यांच्या भावनेतून ज्यांनी योगदान दिले. ते योगदान सुध्दा मानवतेच्या दृष्टीकोनातूनच घडले गेले. त्यांनी कोणताही उद्देश समोर न ठेवता तसेच समर्पित भावनेतून अस्पृश्यता उध्दारक कार्य केले. त्यात राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज अग्रगण्य आहे. सर्व माणसे समान असतात. जन्म, वर्ण, लिंग व श्रद्धा या आधारावर कोणीही पक्षपात करू नये, कोणत्याही माणसाला अन्य माणसाचे साधन म्हणून वापरले जाऊ नये, असेच प्रबोधन राष्ट्रसंतानी आपल्या खंजिरी भजनातून केले. विदर्भातील दलित चळवळीला गतीशील करण्याचे कार्य केले. राजकीय आंदोलनाबरोबर सामाजिक समता प्रस्थापित करणारे अनोखे संत म्हणजेच राष्ट्रसंत तुकडोजी होते असे म्हणावे लागेल.

संदर्भ ग्रंथ :

- १) कडवे रघुनाथ : मानवतेचे पुजारी राष्ट्रसंत, संस्कार प्रकाशन, (२००४) वर्धा रोड, नागपूर.
- २) बेलूरकर, रा. मो. : युगप्रवर्तक राष्ट्रसंत श्री. तुकडोजी महाराज (२००२).
- ३) सावरकर सुदाम : जीवनयोगी राष्ट्रसंत श्री. तुकडोजी महाराज, खंड ३ रा, साहित्य प्रभा प्रकाशन, अमरावती (१९८४).
- ४) रामटेके केशवदास (संकलक) : राष्ट्रसंत अमृतवाणी आणि मराठी भाषणे भाग १ (२०००) श्री. गुरुदेव प्रकाशन, गुरुकुंज मोझरी (अमरावती)
- ५) कोलाकर श. गो. : विदर्भाचा इतिहास, मंगेश प्रकाशन, नागपूर १९९७. पुरंदरे गो. म.
- ६) कोसारे एच. एल. : विदर्भातील दलित चळवळीचा इतिहास, ज्ञानदिप प्रकाशन, नागपूर (१९८४).
- ७) मस्के वी. आर. : विदर्भातील दलित चळवळीचा इतिहास, नभ प्रकाशन, अमरावती (२०१२).
- ८) गायकवाड रामचंद्र : आंबेडकरी चळवळीतील दलिततेतर, निर्मल प्रकाशन, नांदेड (२०१३).



## खान्देशातील संत कडोजी महाराजांच्या अभंगातील भक्तीभाव

प्रा. दिनेश हिंमतराव पाटील  
मराठी विभाग,  
कला व विज्ञान महाविद्यालय, भालोद,  
ता. यावल, जि. जळगाव

प्रस्तावना :-

समाज प्रबोधन, उद्बोधन तसेच भक्ती प्रबोधन ह्या उद्देशाने निर्माण झालेल्या विविध भक्ती संप्रदायांची महाराष्ट्राच्या सामाजिक, सांस्कृतिक, अध्यात्मिक व वाङ्मयीन जडण-घडणमध्ये महत्त्वपूर्ण भूमिका राहिलेली आहे. तत्कालीन कालखंडात निर्माण झालेल्या नाथ, महानुभाव, वारकरी, दत्त, समर्थ ह्या भक्ती संप्रदायांच्या आचार धर्म व तत्त्वज्ञान यात थोडाफार फरक असला तरी समाज प्रबोधन हाच मूळ उद्देश ह्या संप्रदायाचा राहिलेला आहे. महाराष्ट्रात उदयाला आलेल्या ह्या विविध भक्ती संप्रदायांपैकी महाराष्ट्रीयन संतांचा भागवतधर्म अर्थातच वारकरी संप्रदायाची अध्यात्मिक लोकशाही निर्माण करण्यात महत्त्वाची भूमिका राहिलेली आहे. अठरा पगड जाती, विविध धर्म, पंथ यांना एकत्र गुंफणाऱ्या सर्वसमावेशक अशा वारकरी संप्रदायाची निर्मिती भक्तराज पुंडलिकापासून झालेली आहे. भक्तराज पुंडलिकापासून अस्तित्वात असणाऱ्या वारकरी संप्रदायाचे पुनरुज्जीवन करण्याचे, त्यात नवचैतन्य आणण्याचे महाराष्ट्राच्या काना-कोपऱ्यापर्यंत पोहचवण्याचे महत्त्वपूर्ण कार्य ज्ञानदेव, नामदेव, एकनाथ, तुकाराम, गोरोबा, सावता, नरहरी सोनार, चोखामेळा, बहिणाबाई, जनाबाई यांच्यासारख्या संतांनी केलेले आहे. संतांच्या लोकाभिमुख दृष्टिकोणामुळेच वारकरी संप्रदायाचे वटवृक्षात रूपांतर झालेले आहे.

सर्वसमावेशक व विशाल अशा भागवत धर्माची, वारकरी संप्रदायाची भक्ती प्रबोधन चळवळ खान्देशातही महत्त्वपूर्ण ठरलेली आहे. खान्देशाच्या भूमीला थोर संत, कीर्तनकार, प्रवचनकार, प्रबोधनकारांची परंपरा लाभलेली आहे. संत कडोजी महाराज, संत सखाराम महाराज, संत विठ्ठल स्वामी महाराज, संत अप्पा महाराज, संत झेंडूजी महाराज, संत उत्तमराव महाराज, संत जगन्नाथ महाराज



MAH/MUL/ 03051/2012

ISSN :2319 9318



Apr. To June 2017  
Issue-18, Vol-03

Editor

Dr. Bapu g. Gholap

(M.A.Mar.& Pol.Sci.,B.Ed.Ph.D.NET.)

विद्येविना मति गेली, मतीविना नीति गेली  
नीतिविना गति गेली, गतिविना वित्त गेले  
वित्तविना शूद्र खचले, इतके अनर्थ एका अविद्येने केले

-महात्मा ज्योतीराव फुले

- ❖ विद्यावार्ता या आंतरविद्याशाखीय बहुभाषिक त्रैमासिकात व्यक्त झालेल्या मतांशी मालक, प्रकाशक, मुद्रक, संपादक सहमत असतीलच असे नाही. न्यायक्षेत्र:बीड



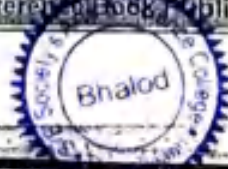
"Printed by: Harshwardhan Publication Pvt.Ltd. Published by Ghodke Archana Rajendra & Printed & published at Harshwardhan Publication Pvt.Ltd.,At.Post. Limbaganesh Dist,Beed -431122 (Maharashtra) and Editor Dr. Gholap Bapu Ganpat.



Harshwardhan Publication Pvt.Ltd.

At Post. Limbaganesh, Tq. Dist. Beed  
Pin-431126 (Maharashtra) Cell:07588057695,09850203295  
harshwardhanpubl@gmail.com, vidyawarta@gmail.com

All Types Educational & Reference Books, Publisher & Distributors [www.vidyawarta.com](http://www.vidyawarta.com)



## बहिणाबाई चौधरीच्या काव्यातील अध्यात्म व मानवता

प्रा. दिनेश हिमतराव पाटील  
कला व विज्ञान महाविद्यालय,  
भालोद, ता. यावल, जि. जळगांव

\*\*\*\*\*

### प्रास्ताविक:-

महाराष्ट्रातील खान्देशच्या भूमिला प्रतिभासंपन्न अशा साहित्यिकांची, विचारवंत, प्रबोधनकारांची वैभवशाली अशी परंपरा लाभलेली आहे. खान्देशच्या भूमिंत थोर कथाकार, कादंबरीकार, कवि यांची जडण-घडण झालेली आहे. विशेषतः कवितेच्या दृष्टीने खान्देश प्रांत अगदी समृद्ध असा आहे. रामायण, महाभारतकार अनुक्रमे वाल्मिक ऋषी व महर्षी व्यास खान्देशचे मानले जातात. पौराणिक ग्रंथानुसार चाळीसगाव जवळील वाघझिरी येथे वाल्मिक ऋषी राहत होते. तर याबल येथे व्यासांचे काही काळ वास्तव्य होते. आपुनिक मराठी कवितेचे जनक केशवसुत, निसर्ग आणि जीवनाची सांगड घालणारे 'औदुंबरकार' बालकवी, गझलकार माधव ज्जूलियन, नव कवितेचे जनक मर्देकर, कवि विनायक, साने गुरुजी यांच्या सारख्या प्रतिभासंपन्न व चिंतनशील कविंनी काही काळ खान्देशच्या भूमिंत वास्तव्य केलेले आहे. अशा वैभवशाली कवींची परंपरा लाभलेल्या खान्देशच्या भूमिंतही प्रतिभासंपन्न अशा अस्सल खान्देशी कविंची जडण-घडण झालेली आहे. खान्देशकन्या बहिणाबाई चौधरी, पुरुषोत्तम पाटील, त्र्यंबक सपकाळे, वाहरु सोनवणे, प्रकाश किनगावकर, अशोक कोतवाल, सोपानदेव चौधरी, कृष्णा पाटील, राजा महाजन, माया धुष्पड, अशोक कोळी, या. ना. आंधळे, शशिकांत हिगोणेकर यांच्यासारख्या कविंनी खान्देशातील काव्य प्रांत अगदी समृद्ध केलेला आहे.

निसर्गाच्या रूपातून मानवी जीवनाचे, अध्यात्माचे, मानवतेचे तत्त्वज्ञान आपल्या काव्यातून सकसपणे मांडणाऱ्या कवयित्री बहिणाबाई चौधरींच्या काव्याचा विशेषतः त्यांच्या काव्यातील अध्यात्म व मानवता याचा आढावा प्रस्तुत शोध निबंधातून पेतलेला आहे.

खान्देशकन्या बहिणाबाईचा जीवनप्रवास :-

अस्सल खान्देशी बोलीतून मानवी जीवनाचे तत्त्वज्ञान अगदी सोप्या परंतु हृदयस्पर्शी अशा शब्दातून व्यक्त करणाऱ्या कवयित्री बहिणाबाईचा जन्म जळगाव शहरापासून जवळ असणाऱ्या 'असोदे' ह्या गावी झाला. सामान्य शेतकरी असणाऱ्या महाजन घराण्यात इ. स. १८८० मध्ये नागपंचमीच्या दिवशी बहिणाबाईचा जन्म झाला. मानवतेवर, पंढरीच्या पांडुरंगावर, संतांच्या विशाल व सर्वसमावेशक विचारांवर नितांत श्रद्धा असणाऱ्या यडील उखाजी महाजन व आई भिमाई यांच्या छत्रछायेखाली बहिणाबाईच्या व्यक्तिमत्त्वाची जडण-घडण झाली, अर्थातच बालवयातच बहिणाबाईना मानवतेचे, तत्त्वज्ञानाचे, अध्यात्माचे घडे मिळलेले आहेत. आपल्या आई-वडिलांविषयीची भावना व्यक्त करतांना बहिणाबाई म्हणतात,

“गावामची दबदबा, बाप महाजन माझा  
त्याचा काटे तोल न्याव जसा गावामची राजा  
माय भिमाई माऊली जशी आंब्याची सावली.”

गावातील सर्व जाती-धर्म पंथातील लोकांना समानतेची, मानवतेची व प्रेमाची वागणूक देणाऱ्या महाजन घराण्यातील बहिणाबाईचा वयाच्या १३ व्या वर्षी जळगाव येथील नथ्यूजी चौधरी सोबत विवाह झाला. माहेरी आणि सासरी सुखाचे व समाधानाचे वातावरण बहिणाबाईना लाभले. मात्र लगेचच त्यांच्या पतीचे निधन झाल्यामुळे संसाराची, मुलांची सर्व जबाबदारी बहिणाबाईना सांभाळवी लागली. संसारात, वैवाहिक जीवनात बहिणाबाईना सुख मिळले नसले तरी त्यांनी स्वतःच स्वतःला आधार दिलेला आहे. स्वतःच्या मनाची समजूत घालतांना, स्वतःला आधार देतांना बहिणाबाई आत्मविश्वासाने म्हणतात,

“जग जग माझ्या जीवा  
असं जगणं तोलाचं  
उच्च मगनासारखं  
परित्रीच्या रे मोलाचं”

बहिणाबाईच्या वैवाहिक जीवनातील मुख्य आधार असणारा पती निपून गेल्यावर देखील बहिणाबाई शोक करत नाहीत उलट मन धट करून पुढील जीवनाच्या वाटचालीसाठी सज्ज होतात. बहिणाबाईना एवढ्या मोठ्या दुःखातून सावरण्याची ताकद, आत्मविश्वास कुठून मिळाला असेल असा प्रश्न पडल्याशिवाय राहत नाही. अर्थातच ह्या प्रश्नाचे उत्तर आहे बहिणाबाईना लहानपणापासून मिळालेला अध्यात्माचा, तत्त्वज्ञानाचा, वास्तव जीवनानुभवाचा धारसा.



August - 2017

ISSN: 2474-1954

IRFA'S

# CONTINUES VANDERBILT

Multidisciplinary International E-Research Journal

Vol. IX

Issue II

UGC Approved List No. 63005

www.irfa.org



UGC Approved List of Journal

IRFA'S CONTINUES VANDERBILT  
Multidisciplinary International E-Research Journal  
Volume IX, Issue II, August 2017  
Total Pages: 100  
ISSN: 2474-1954

Year	Pages	Volume	Issue	Periodicity	ISSN	E-ISSN
2017	100	IX	II	Quarterly	2474-1954	2474-1954

IRFA'S CONTINUES VANDERBILT  
Multidisciplinary International E-Research Journal  
Volume IX, Issue II, August 2017  
Total Pages: 100  
ISSN: 2474-1954

For Students For Faculty More

IRFA'S CONTINUES VANDERBILT  
Multidisciplinary International E-Research Journal  
Volume IX, Issue II, August 2017  
Total Pages: 100  
ISSN: 2474-1954



WATIDIAN INTERNATIONAL PUBLICATIONS

WORLD ASSOCIATION OF RESEARCHERS



## महानुभावीय वाङ्मयातील स्वदेश व स्वभाषाभिमान

प्रा. डॉ. दिनेश हिंमतराव पाटील  
सहा. प्राध्यापक, मराठी विभाग,  
कला व विज्ञान महाविद्यालय, भालोद  
ता. यावल, जि. चळगांव  
भ्रमणध्वनी - ०९८२३६३७२२१  
ई-मेल :

## प्रस्तावना :-

मध्ययुगौन कालखंडात समाज प्रबोधन व समाज उद्बोधन या हेतुने महाराष्ट्रात विविध भक्तीसंप्रदायांची जाणिवपूर्वक जडण-धडण झालेली आहे. तत्कालीन कालखंडात महाराष्ट्रात अनावश्यक कर्मकांड, चातुर्वर्ण्य समाज व्यवस्था, परकीय आक्रमणे, स्वदेश, स्वभाषाभिमानाचा अभाव यासारख्या समस्या निर्माण झालेल्या होत्या. समस्याग्रस्त, दिशाहीन व स्वाभिमानशून्य अशा समाजाला दिशा दाखवण्यासाठी, सन्मार्गाला लावण्यासाठी महाराष्ट्रात नाथ संप्रदाय, महानुभाव संप्रदाय, वारकरी संप्रदाय, दत्त संप्रदाय, समर्थ संप्रदाय इ. भक्ती संप्रदाय निर्माण झालेत. ह्या विविध भक्ती संप्रदायांचा आचार, विचार व तत्त्वज्ञानात थोडाफार फरक असला तरी समाजोद्धार हा मुख्य उद्देश सर्व संप्रदायांचा राहिलेला आहे. ह्या विविध भक्तीसंप्रदायांपैकी एक असणारा श्री चक्रधरस्वामी प्रणित महानुभाव संप्रदाय हा स्वतंत्र व वेगळेपण जपणारा असा संप्रदाय आहे. महाराष्ट्रासह पंजाब, मध्य प्रदेश, काबुल, कंदहारपर्यंत पोहचलेल्या महानुभाव संप्रदायाने 'द्वैत' तत्त्वज्ञानाचा, स्वदेश, स्वभाषेचा पुरस्कार केलेला आहे. महात्मा चक्रधरांच्या अर्थातच महानुभाव संप्रदायाच्या विचार व तत्त्वज्ञानातून, साहित्यातून मराठी भाषा व स्वदेश याविषयी चित्रित झालेल्या जाज्वल अशा अभिमानाचा आढावा प्रस्तुत शोध निबंधात घेतलेला आहे.

## महानुभाव संप्रदाय :-

समाजोद्धारसाठी महाराष्ट्र व महाराष्ट्राच्या बाहेर उदयास आलेल्या महानुभाव संप्रदायाची निर्मिती दूरदृष्टी असणाऱ्या महात्मा चक्रधर स्वामींनी केली. तत्कालीन समाजाच्या धार्मिक, सांस्कृतिक, मानसिक स्थिती गतीचे सखोल अवलोकन करून नाथ, जैन यासारख्या संप्रदायातील योग्य गोष्टींचा स्विकार करून सर्वसमावेशक तत्त्वज्ञान असणारा मानवतावादी महानुभाव संप्रदायाची स्थापना श्री चक्रधर स्वामींनी केली. "चक्रधरांनी इ. स. च्या तेराव्या शतकाच्या उत्तरार्धात महानुभाव संप्रदायाची स्थापना केली. वारकरी संप्रदायाचे प्रवर्तक संत ज्ञानेश्वरांचा जन्म इ. स. १२७५ ला झाला असे मानले तर महानुभाव संप्रदायाचे प्रवर्तक श्री चक्रधर यांचा प्रयाणकाळ इ. स. १२७४ होय. म्हणजेच ज्ञानदेवांचा उदय होण्यापूर्वीच महानुभाव संप्रदाय महाराष्ट्रात बध्दमुळ झालेला होता." तेराव्या शतकात उदयास आलेल्या श्री चक्रधर स्वामी प्रणित महानुभाव संप्रदायाची निर्मिती समाजातील दुःख, दारिद्र्य, कर्मकांड, पुरोहितांचे साम्राज्य, समाजविघातक प्रवृत्तीच्या निर्मुलनासाठी झालेली आहे.

महानुभाव संप्रदायाचे प्रवर्तक असणाऱ्या महात्मा चक्रधर स्वामींनी पंथियांसाठी ठरवून दिलेला आचारधर्म, तत्त्वज्ञान तसेच त्यांनी केलेला समाजोपदेश, त्यांच्या लिळा ह्याविषयीची संपूर्ण माहिती 'लोकचरित्र व सूत्रपाठ' ह्या ग्रंथात समाविष्ट झालेली आहे. साहजिकच 'लीळाचरित्र व सूत्रपाठ' ह्या ग्रंथांना महानुभाव पंथात अनन्यसाधारण महत्त्व प्राप्त झालेले आहे. परमेश्वराचा अवतार तसेच पंचकृष्णांपैकी एक असणाऱ्या श्री. चक्रधरांच्या लीळांचा जीवन कार्याचा परामर्श असल्यामुळे 'लीळाचरित्र' ग्रंथाविषयी सांप्रदायिकांबरोबरच इतरांनाही कमालीची जिज्ञासा वाटत राहिलेली आहे. लीळाचरित्राच्या वैशिष्ट्यपूर्ण निर्मितीविषयी प्र. न. ४८८ मध्ये, "लीळा चरित्र ग्रंथात एकूण सुमारे साडे नऊशें लीळा असून एकांकगत ७४, पूर्वाधात ३५८ व उत्तरधात ४८८ लीळा येतात. राजधर्माचा काळ, शक्ति स्वकाराचा काळ,



UGC Approved  
Refereed Journal

UGC



Jr.No.43053



# Printing Area

International Multilingual Research Journal

Issue 32, Vol-08, August 2017



Editor

Dr. Baran Chhotia



## डॉ. राजेंद्र प्रसाद का पूर्व खानदेश जिला दौरा-सन १९३५

Dr. Dinesh Ramdas Mahajan

Asst. Professor

Arts & Science College,

Bhalod Dist. Jalgaon (Maharashtra)

\*\*\*\*\*

संविनय अवज्ञा आंदोलन कमजोर होने के उपरांत लोगों में निराशा की भावना उत्पन्न हो गई थी, वह कम करके उनमें उत्साह का वातावरण निर्माण करने हेतु राष्ट्रीय एवं प्रदेश के बड़े नेताओंके दौरे का नियोजन करके जनता में उत्साह का वातावरण तैयार करने के प्रयास किए जाने लगे। इसी तरह के दौरे का नियोजन पूर्वखानदेश जिले में भी किया गया। इस दौरे के लिए 'अखिल भारतीय राष्ट्रीय कांग्रेस' के अध्यक्ष डॉ. राजेंद्र प्रसाद को आमंत्रित किया गया। डॉ. राजेंद्र प्रसाद के दौरे से पुरे जिलेमें चेतन्य और उल्लास का वातावरण तयार हो गया। जिले के जादातर गावों में जाकर उन्होंने लोगों में स्वतंत्रता संग्राम के लिए लोगों को प्रोत्साहित किया। हर एक गाव में डॉ. राजेंद्र प्रसाद का स्वागत समारोह बड़े जोर और शोर से किया गया। इस समय तर्हासिल स्तर पर कांग्रेस कमिटी का पुनःघटन किया गया। इस दौरे में डॉ. राजेंद्र प्रसादने भुंकर पिडीतो के लिए फंड की रक्कम जमा की।

डॉ. राजेंद्र प्रसाद का भुसावल शहर में आगमन :- डॉ. राजेंद्र प्रसाद का १० जून १९३५ को सुबह भुसावल शहर में आगमन हुआ। उससमय मुंबई इलाखा दौरे में इनके साथ जिला कांग्रेस के बरिष्ठ नेता वासुदेव दास्ताने और कांग्रेस के प्रदेशाध्यक्ष शंकराव देव थे। भुसावल शहर में डॉ. राजेंद्र प्रसाद का भव्य स्वागत समारोह किया गया। यहां उन्हें १६५५ रु. कि धैली दी गई।

डॉ. राजेंद्र प्रसाद का चोपडा दौरा :- डॉ. राजेंद्र वासु भुसावल से चोपडा शहर पहुंचे। वहां भी उनका बड़े जोर शोर से स्वागत किया गया। वहाँ उनका नगरपालिकाकी तरफ से सम्मानपत्र प्रदान किया गया। साथ में ५०१ रु. कि धैली भी फंड के रूप में मिली। इस समय राजेंद्र बाबु कि तर्बियत ठिक न होने के कारण वे अपना भाषण

नहीं कर सके। सिर्फ लोगों को यह उपदेश किया कि, 'कांग्रेस का संघटन मजबूत करो और खादी ग्रामोद्योग को बढ़ावा दो'। जीत में राष्ट्रगीत होने के बाद राजेंद्र बाबु चहाडी गाव के लिए निकल पड़े।

चोपडा तर्हासिल में चहाडी गाव है। यह गाव स्वतंत्रता संग्राम में बड़ा योगदान देता आ रहा था। यह खादी के प्रचार-प्रसार का एक बड़ा केंद्र था। इसलिए डॉ. राजेंद्र प्रसाद अपने व्यक्ति कार्यक्रम के बावजूद चहाडी गाव गए। चहाडी गाव में उनका भव्य स्वागत किया गया। और साथ में १०१ रु. कि धैली के रूप में फंड दिया गया। उसके बाद वे छत्रपती शिवाजी वाचनालय गए। उस समय उन्होंने अपना अभिप्राय चहा रखी किताब में लिखा, 'चहाडी में मेने कांग्रेस कार्यालय देखा और छत्रपती शिवाजी वाचनालय देखने नहीं पहुँचा। सीडोपर नहीं चढ़ न सकने के कारण से देख नहीं सका। गाव में वाचनालय होना बहुत जरूरी होता है'।

डॉ. राजेंद्र प्रसाद की यावल भेंट :- डॉ. राजेंद्र प्रसाद चोपडा से यावल पहुँचे। यहाँ भी उनका बड़े उत्साह से स्वागत किया गया। यावल के वाचनालय में उनकी सभा आयोजित की गयी। सभा के आरंभ में वासुदेव दास्तानेने अपने प्रस्ताविक भाषण में यावल कांग्रेसका इतिहास कथन किया। उसके बाद डॉ. राजेंद्र प्रसाद ने सभा को संबोधित किया। उस समय उन्हें २६४ रु. भेंट के रूप में मिले।

डॉ. राजेंद्र प्रसादकी फैजपूर भेंट :- यावल शहर से डॉ. राजेंद्र बाबु का फैजपूर में आगमन हुआ। वे यावल से फैजपूर आते समय रास्ते पर कुछ मील दुरी तक खादी पहने स्वयंसेवकों को सलामी देने के लिए तैनात किया गया था। उनका व्हाइसरॉय जैसा स्वागत किया गया। फैजपूर में डॉ. राजेंद्र प्रसादकी भव्य सभा हुई। राजेंद्र बाबु को सुनने के लिए बड़े तादात्म्य से लोग उपस्थित हुए थे। इस सभा में उपस्थित जनता को देखकर राजेंद्र बाबुने प्रशंसा कि उन्होंने जका, 'गाव में इतनी बड़े तादात्म्य में लोगों की उपस्थिति मैंने कहीं और नहीं देखी'। फैजपूर में डॉ. राजेंद्र प्रसाद को ९९ रु. की धैली भेंट स्वरूप दि गई।

डॉ. राजेंद्र प्रसाद का जलगाँव आगमन :- कांग्रेस अध्यक्ष डॉ. राजेंद्र प्रसाद को जलगाँव दौरे के बारे में स. प्रबोधचंद्रिका के माध्यम से जलगाँव कांग्रेस कमिटीने जनता से आवाहन किया कि, डॉ. राजेंद्र प्रसाद सोमवार १० जून १९३५ रात ८.३० बजे पुराना बजार में व्याख्यान होने वाला है। और ११ जून को शाम ५.३० बजे जलगाँव के सेंट्रल स्कूल के मैदान में नगरपालिकाकी ओर से उनका सम्मानपत्र प्रदान करने का कार्यक्रम आयोजित किया गया है। इसलिए लोगों को बड़ी संख्या में उपस्थित रहने की विनती की गयी।

डॉ. राजेंद्र प्रसाद का १० जून १९३५ को भुसावल, चोपडा,

Volume 7 (Issue 05)  
September, 2017

ISSN-2230-9578

## Journal of Research and Development

- A Multidisciplinary International Level Refereed Journal



4.270

UGC Journal list No. 64768

Editor

Dr. R. V. Bhole

'Ravichandram' Survey No-101/1, Plot No-23, Mundada Nagar, Jalgaon (M.S.) 425102

Email- [info@jrdrvb.com](mailto:info@jrdrvb.com)

Visit- [www.jrdrvb.com](http://www.jrdrvb.com)



## साने गुरुजींचे वैयक्तिक सत्याग्रह व छोडो भारत चळवळीत योगदान

प्रा.डॉ.दिनेश रामदास महाजन

इतिहास विभाग प्रमुख, कला व विज्ञान महाविद्यालय, भालोद जि.जळगाव

वैयक्तिक सत्याग्रह महात्मा गांधींनी निर्धारित केलेल्या पध्दतीप्रमाणे करावयाचा असल्याने सत्याग्रहींची निवड करण्यात येत असे.पूर्वखानदेश जिल्हा काँग्रेस कमिटीचे चिटणीस केशव गोविंद लेले यांच्यावर वैयक्तिक सत्याग्रह संचलनाची जबाबदारी असल्याने ते सत्याग्रहींची नावे गांधीजींकडे पाठवून मान्यता मिळवीत असत.या चळवळीत जिल्हयातून सुमारे ५० सत्याग्रहींनी सत्याग्रह करून कारावास भोगला. या काळात वैयक्तिक सत्याग्रहाचा साने गुरुजी व घनाजी नाना चौधरी यांनी जिल्हापर प्रचार केला.<sup>१</sup> दुसरे महायुद्ध सुरू झाल्यापासून साने गुरुजींनी युद्धविरोधी भाषणे देऊन लोकांमध्ये जागृती करण्याचे प्रयत्न सुरू केले होते. २२ व २३ सप्टेंबर १९३९ रोजी साने गुरुजींनी नशिराबाद, जळगाव, पारोळा, एदलाबाद (मुक्ताईनगर) येथे व २७ सप्टेंबर रोजी नाशिक येथे युद्ध विरोधी भाषणे दिली. अमळनेर येथे विद्यार्थी व कामगार यांच्या युद्धविरोधी संपातही त्यांनी भाग घेतला.<sup>२</sup>

युद्ध विरोधी भूमिका ठरल्यानंतर सेनापती बापट यांनी मुंबई इलाख्याचा दौरा केला.या दौऱ्यात ते युद्ध विरोधी भाषण करीत आणि युनियन जॅक जाळत असत. २३ ऑक्टोबर ते २ नोव्हेंबर १९४० या काळात सेनापती बापट व वि.म.भुस्कुटे यांनी असाच एक दौरा पूर्वखानदेश जिल्हयात अमळनेर, धरणगाव, पारोळा, भडगाव, खिरोदा, फेजपूर, भालोद, साळवे, निशाने, चोपडे, जळगाव, यावल, वाघोड, रावेर, एरंडोल, भुसावळ इ. ठिकाणी केला.सेनापती बापट यांच्यासोबत साने गुरुजीही होते.सेनापतींच्या युनियन जॅक जाळणाऱ्या व फॉरवर्ड ब्लॉकच्या जहाल धोरणामुळे काँग्रेसवाले सेनापतींना कोणतेही सहकार्य करीत नसत.त्यामुळे साने गुरुजी सेनापतींची सर्वत्र सोय कशी होईल याकडे लक्ष देत असत. अगदी एखाद्या गावात गेल्यानंतर सेनापतींच्या सभेची दवंडी देणे वगैरे व्यवस्थाही साने गुरुजी करीत असत.<sup>३</sup>

युद्धविरोधीप्रचार करण्यासाठीसाने गुरुजींनी महाराष्ट्रात भ्रमंती चालूहोती.१९ व २० डिसेंबर १९४० रोजीत्यांची धुळे व अमळनेर येथे भाषणे झाली.युद्धविरोधी प्रचार केल्याबद्दल त्यांना कुलाबा (रायगड) जिल्हयातील पेण येथे २७ डिसेंबर १९४० रोजी अटक करण्यात आली.<sup>४</sup>त्यांच्या अटकेचे वृत्त समजताच अमळनेर येथील प्रताप मिल मधील कामगारांनी २८ डिसेंबर रोजी काम बंद ठेऊन मोर्चा काढला.रात्री कामगारांची सभा झाली.<sup>५</sup>धुळे येथील प्रताप मिलच्या कामगारांनीहीहरताळ पाळून मिरचणुक काढली.<sup>६</sup> शिरपुर येथे ३ जानेवारी १९४१ रोजीसाने गुरुजींच्या अटकेबद्दल त्यांचे अभिनंदन करण्याकरिता सभा झाली.<sup>७</sup>

दीड वर्षांपासून धुळे तुरुंगात असलेल्या साने गुरुजींची ९ ऑगस्ट १९४२ च्या मध्यरात्री सुटका झाली.ब्लेक नावाच्या कारागृह अधीक्षकाने त्यांना अमळनेरला आणून सोडले.त्याच दिवशी आंदोलन पेटलेले असल्यामुळे साने गुरुजी भूमिगत झाले. त्यावेळी सर्व काँग्रेस समाजवादी कार्यकर्त्यांनी भूमिगत राहण्याचा निर्णय घेतला होता.<sup>८</sup>

साने गुरुजी भूमिगत असताना पूर्वखानदेशातील मारवड, एरंडोल, मरसावद, अमळनेर, चोपडे, न्हावी येथील कार्यकर्त्यांच्या भेटी घेऊन त्यांना मार्गदर्शन व प्रोत्साहन दिले.त्यासाठी त्यांनी कधी शेतकऱ्यांचा वेप धारण केला.तर कधी ते धोतर, कोट, पगडी, ठपरणे घालून ते शेतजी बनले.९ ऑगस्ट १९४२ ते एप्रिल १९४३ पर्यंत



रुपाने जवळ काळ घुण्यान होता.<sup>९</sup>

या काळात ३ वर्षांतर केली होते.तेथेच ते प्रचार-प्रसार १ गुरुजींना चोप त्यांच्या मदती अशा शेटजी १ गुजराथी यांच्या साने गुरुजी घुं छंटालाल गुरू आली. यावेळी वेलगोडीही सा गाडी पुढे घाल पाहूनघसाने गुरु कोणताही धोक घेलगाडीने भुस खानदेश, पुणे, होते.

सर्वत्र यणाचा पे असहय झाली.१ अमळनेरची कडे कत्साह वाढला. तिलावाईचे सभे माझा खानदेश १ कीदिरालासमोर १ साने गुरुजींनी वे केली.तेव्हा पॉलि सब-जजच्या क टाकली.रेल्वे स्टे दगडफेकीमुळे पी पॉलीमुळे जमा ३ जेवणा देत कचेरी जळवतानुसार गो

# Journal of Research and Development

- A Multidisciplinary International Level Refereed Journal



4.270

UGC Journal list No. 64768

Editor

**Dr. R. V. Bhole**

'Ravichandram' Survey No-101/1, Plot No-23, Mundada Nagar, Jalgaon (M.S.) 425102  
Email- [info@jrdrvb.com](mailto:info@jrdrvb.com) Visit- [www.jrdrvb.com](http://www.jrdrvb.com)

Attested by

  
PRINCIPAL

Arts & Science College  
Bhalod Dist Jalgaon



### ७३ वी घटना दुरुस्ती व महिलांचा राजकीय सहभाग

डा.टी.सुनील मधुकर मेहे,

राज्यशास्त्र विभाग, इंग्लिश, कला व विज्ञान महाविद्यालय, पालोड ता. जालगाव

पंचायत राज संस्थांचे एकमुक्ता आणि समन्वय तसेच लोकशाही आणि सर्वोपे विकेंद्रीकरणाचा पूर्वाधान बनलेला आहे. हेच सरकारने ७३ वी घटना दुरुस्ती विधेयक १० एप्रिल १९९३ साली कायद्यात संघराज्यीय स्तरावर आणि पंचायत राज संस्थांना एका प्रकारे संविधानात्मक/घटनात्मक दर्जा मिळाला.

७३ वी घटना दुरुस्तीमुळे पंचायतराज व्यवस्था ही जागतिक जवळ विकेंद्रीत स्वरूपाची बनली व दुरुस्तीमुळे पंचायत राज व्यवस्थेचा विकास लोकशाही विचार आणि सर्वोपे दुरु ज्ञानाचा माध्यमेत एक प्रकारचा लक्षात्मक बनत चालू असल्याचे दिसून येते. यामुळे सामान्य पातळीवर्गाच्या नेतृत्वाला एक प्रकारची विकासालाव संधी मिळाल्याचे स्पष्ट होते. ७३व्या घटना दुरुस्तीची सर्वांत मोठी गोष्ट पंचायत राज व्यवस्थेत महिलांचा वडदात प्रभाव होणे. पंचायत राज व्यवस्थेत महिलांचा राजकीय सहभागाला अनेक नवीन तरतुदांनी शो.एकनाथराव सुब्रह्मणी यांच्या कडून लोकशाही विचाराला सादरता देता. मोठ्याने बदललेले स्वरूपात पंचायत राज. स्थानिक पातळीवर्गातून राष्ट्रीय राजकारणातून लोकशाहीत पंचायत राज व्यवस्थेचा तुल्य मोठा वाटा आहे. महत्त्व राजकारणातील सर्वोपे स्थानिक पातळीवर्गातून जागतिक विकासाला अडथळी निर्माण होणे. याच पातळीवर्गात जागतिक विकासाला 'राजकारण आणि निवडणुका' या मुळे सुरु संशोधन झाले आहे. राजकीय जागतिकता वाढली आहे.

'पंचायत राज लोकशाही शासन व्यवस्था आणि समन्वय ही विकासाला आधारभूत आहे. देशाच्या सामाजिक, आर्थिक आणि राजकीय व्यवस्थेत पंचायतराजचे माध्यम म्हणून हे प्रार्थन कारणातून आहे. पंचायत राज सामाजिक, आर्थिक, धार्मिक आणि राजकीय संशोधनात किंवा इतरांच्या संघर्षात, निर्वाचित आणि निवडित करीत असते. पंचायत राजची मुख्यता ही मानलात राजस्थान राज्यातून २ ऑक्टोबर १९५९ मधे मान्यता पंजीयत जागतिकता करणव्यात आले. 'पंचायत राज संस्थांच्यातून होणे दुरु घटना त्यांचा विकास करणव्याचा उद्देशाने वेद सरकारने वेदोपेची अनेक समित्या स्थापन केल्या. त्यामध्ये :-

१. बनवणाराय मंडळ समिती - १६ जानेवारी १९५७
२. अशांतक मंडळ समिती - १२ डिसेंबर १९७७
३. जी.डी.के. राय समिती - २५ मार्च १९८५
४. एल.एम.सिध्दी समिती - १९८६

या समित्यांचा आर्थिकतून ठरलेले करत घेतले. ७३ वी घटना दुरुस्ती अधिनियम १९९२ यामुळे जोडलेले जाते. त्यात पंचायत राज संस्थांना घटनात्मक दर्जा आणि स्थान प्राप्त करून दिले गेले. ते कलम २४३(A) ते कलम २४३ (O) या कलम ताले स आर्थिकतून ठरलेले ठरव्यात विस्तारीय व्यवस्थेत कलम २४३(A) नुसार असलेले मान्यताची अधोदानांचे तालूद करणव्यात आले.

सर्वोपे महाराष्ट्रात पंचायत राज संस्थांचा कार्यकाळ कलम २४३(E) मान्यता नुसार 'समान' करणव्यात आला. महाराष्ट्रात २७ जून १९६७ रोजी बनवणाराय नाईक समिती पंचायत व्यवस्था स्थापनव्यासाठी नेमणव्यात आली व "संविधाने २२६ विचाराला वेदव्या व त्यानुसार १९६१ मधे महाराष्ट्रात पंचायत राज स्थापन झाले" कलम २४३(C) अनुसार पंचायत राज संस्थांना विस्तारीय संस्थेत एक मुद्रता करणव्यात आली.

Attested by  
PRINCIPAL  
Arts & Science College  
Bhalod Dist. Jalgaon.



Volume 7 (Issue 05)  
September, 2017

ISSN-2230-9578

# Journal of Research and Development

- A Multidisciplinary International Level Refereed Journal



4.270

UGC Journal list No. 64768

Editor

**Dr. R. V. Bhole**

'Ravichandram' Survey No-101/1, Plot No-23, Mundada Nagar, Jalgaon (M.S.) 425102

Email- [info@jrdrvb.com](mailto:info@jrdrvb.com)

Visit- [www.jrdrvb.com](http://www.jrdrvb.com)

Attested by

PRINCIPAL

Arts & Science College  
Bhalod Dist. Jalgaon





## दलित साहित्य व भारतीय राजकारणावर डॉ. आंबेडकरांच्या विचारांचा प्रभाव

प्रा. सुनिल म. नेवे

(राज्यशास्त्र विभाग प्रमुख)

कला व विज्ञान महाविद्यालय, भालोद, ता.यावल, जि.जळगांव

भारताविक

प्रस्थापित मराठी साहित्यात प्रामुख्याने १९६० नंतर दलित साहित्याचा प्रवाह निर्माण झाला. या साहित्य प्रवाहाने समाज व्यापकावर परब्रह्मणे भाष्य केले. कविता, कथा, काबडरी आणि नाटक या साहित्याच्या मुख्य प्रवाहात या साहित्य प्रवाहाने लक्ष्मणे आगला राहिलेला नोंदविला. भारतीय समाजव्यवस्थेचा विचार करता भारतीय समाज हा अनेक वर्षे गुलामीत राहिलेला समाज आहे असे इतिहासात दिसून येते. एकीकडे दलित समाज हा साडेतीन हजार वर्षे प्रस्थापित समाज व्यवस्थेच्या गुलामीत होता, तर संपूर्ण भारतीय समाज हा जवळपास तोसो वर्षे परकियांच्या गुलामीत राहिला असे आपणांस दिसून येते. विसाव्या शतकात मात्र स्वातंत्र्याच्या मागणीने मुळ भरल्याने भारतीय राजकारण व समाजकारण ढवळून निघाले. भारत देशात लोकशाहीची स्थापना करण्यात आली. भारतीय संविधान अस्तित्वात आले. धर्माच्या नावाखाली होणारा लोकजीवनातील व्यवहार हा लोकशाही व्यवहाराच्या चौकटीत आला. भारतीय लोकशाहीचे धर्मानिश्चेश भूमिका स्विकारली आणि संपूर्ण समाज आपली स्वतंत्र ओळख घेतला. ६०-६५ वर्षांसाठी एकुलूनच जगभर प्रेरणा कशीत आहे.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी भारतीय संविधानाची निर्मिती केली असल्याने, त्यांचा भारतीय राजकारणावर मोठा प्रभाव राहिलेला आहे. तसेच ज्या समुहाचे बाबासाहेबांनी नेतृत्व केले त्या समुहाच्या साहित्याचे बाबासाहेब प्रेरणास्थानच आहेत. दलित साहित्यावर असलेला डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचा प्रभाव :-

दलित साहित्य, दलित चळवळ यांचे प्रेरणास्थान डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आहेत हे आता नव्याने सांगण्याची गरज नाही. दलित साहित्याने डॉ. आंबेडकर यांच्या विचारातून, कार्यातून या प्रेरणा शोधल्या आहेत. नकार, विद्रोह हा दलित साहित्याचा प्राचीन काळात गुलामूत पाया असला तरी दलित साहित्यातून साहित्यिकांनी काही प्रश्न उभे केले आहे. त्या प्रश्नांची चर्चा सातत्याने होत असते. डॉ. भालचंद्र नेमाडे यांनी म्हटल्याप्रमाणे, 'दलित साहित्याने आधुनिक मराठी साहित्याला एका विशाल सामाजिक पाटावर आधीच नेतून ठेवले आहे.' याचा अर्थ केवळ प्रश्न दलित साहित्याने उभे केले आहे असे नाही. तर समाज जीवन सतत्याने ढवळून काढली आहे याला पुढी निळते. स्वातंत्र्यानंतर या वर्गात शिक्षणाचा प्रसार व प्रचार झाला. लोकशाही व्यवस्थेतून कर्तव्य आणि अधिकाराची भावा यावर्गात कळू लागली. त्यातूनच मी कोण आहे ? असा अस्तित्वाचा शोध हा वर्ग समाज जीवनात शोधू लागला. त्यातूनच त्या सगळ्यांचे प्रतिबिंब दलित साहित्यात त्या-त्या प्रतिबिंबीत झालेले आपल्याला दिसते. डॉ. वासुदेव मुळादे असे म्हणतात की, 'स्वातंत्र्यप्राप्ती, शिक्षणप्रसार व लोकशाही यामुळे दलित समाज ढवळून निघाला आणि दलित साहित्याचा प्रवाह त्यातून निर्माण झाला.' त्यांचे हे शुचक विधान दलित साहित्याच्या निर्मितीची भूमिका स्पष्ट करणारे आहे. दलित साहित्याच्या अस्तित्वातील जरी स्वातंत्र्य, शिक्षण कारणीभूत आहे तरी आंबेडकरांची विचारांची प्रेरणाही कारणीभूत आहे हे मान्य करावी लागते. दलित साहित्याचा विचार हा आंबेडकरांची विचारातून आल्याने तो एक परिवर्तनाचा प्रवाह बनला. या साहित्य प्रवाहाने मराठीतील इतर साहित्य प्रवाहांपेक्षा नेतृत्व केले आहे हे आता सर्वांनीच मान्य केले आहे.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर या महाभागाने आपल्या कार्यातून आणि विचारातून भारतातील दोन अस्पृशतांचा विनोड केला आहे. जगातील अस्पृशतांकडे नजर टाकली तर जगभर वर्णभेद मोठ्या प्रमाणावर आढळून येतो. भारतीय समाजव्यवस्थेत मात्र दोन प्रकारची अस्पृश्यता पाळली जात होती. एक-मानसिक अस्पृश्यता आणि दोन-शारीरिक अस्पृश्यता. या दोन्ही अस्पृश्यता

Attested by

PRINCIPAL

Arts & Science College  
Bhalod Dist. Jalgaon



UGC Approved  
J.No.43053

आंतरराष्ट्रीय बहुभाषीय शोध पत्रिका

## प्रिंटिंग एरिया

Printing Area International Interdisciplinary Research  
Journal in Marathi, Hindi & English Languages

October 2017, Issue-34, Vol-06

Editor

Dr. Babu g. Gholap

(M.A.Mar.&amp; Pol.Sci.,B.Ed.Ph.D.NET.)

Co-Editor

Dr. Ravindranath Kewat

(M.A. Ph.D.)

Printed by: Harshwardhan Publication Pvt.Ltd. Published by Ghodke Archana Rajendra & Printed & published at Harshwardhan Publication Pvt.Ltd..At.Post. Limbaganesh Dist,Beed -431127 (Maharashtra) and Editor Dr. Gholap Babu Ganpat.



Reg.No.U74120 MH2013 PTC 251205  
**Harshwardhan Publication Pvt.Ltd.**

At Post.Limbaganesh,Tq.Dist Beed

Pin-431126 (Maharashtra) Cell:07588057695,09850203295

harshwardhanpubli@gmail.com, vidyawarta@gmail.com

Category - Educational & Research Book Publisher & Distributors | www.vidyawarta.com



06

## Speeches of M.P. Devkinandan Narayan Chakravarti in Rajyasabha : with Spl. Reference to Jawaharlal Nehru University

Dinesh R. Mahajan,  
Asst. Professor, Head, Dept. of History,  
Arts & Science College,  
Mhalod, Dist. Jalgaon (Maharashtra)

### Introduction:

Devkinandan Narayan Chakravarti was senior leader of congress from Jalgaon District (Maharashtra). In 1920 according to Gandhiji's rule. He abandoned his college Education and joined Non-co-operation movement. And then he sacrificed his whole life to spread to make propaganda. Gandhiji's various movements. So that Jalgaon district was pioneer in Indian freedom struggle in Maharashtra. The Leadership quality offered him the post of District Congress secretary, President of Maharashtra Congress, All India Congress Working Committee membership, All India Congress constructive working Committee Secretary. This great patriot appointed as member of Rajyasabha in 1952 to 1964 by Pandit Jawaharlal Nehru. He made his impression of work in Rajyasabha also. He was third to raise the question in Rajyasabha. In each session he delivered minimum one speech.

Devkinandan Narayan Chakravarti delivered remarkably studious speeches on Education, Agriculture, Budget and Farmer in Rajyasabha. In spite of his own party government the made them aware about wrong decisions.

Earnestness speech about farmers poor conditions delivered by Devkinandan Narayan Chakravarti :

In Rajyasabha Devkinandan Narayan said that, today Government should make strong relations with farmers to know about their problems Government should provide fertilizers abundantly to solve problem of grain. But government should come to know and solve their problems.

Next he says, "Today in our country is the problem of food". We are discussing on it but we repeat the same. No one couldn't give any solution on it in spite of establishing many committees on the food problems.

Today we have to consider that we have our own land that we can't neglect it. Today 75% land owners have five crore acres land. Out of them 42% people are belong 1 to 5 acres land. 75% people do not produce minimum food and 25% farmers belongs 2 to 3 acres land then how can we solve this problem?

Today in Maharashtra compulsory grain collection is going on, I do not oppose it. But it's government's duty to provide food to all people. Today people don't get the essential food so they purchase the grain from black market. "It means mother won't feed and father won't allow to beg" That mean they can't fulfill their essential needs. It means we do not provide them grain in rationshops or out of them.<sup>1</sup>

We want to provide rationing to 5 lakh population cities but what condition about belong them. Today black market is decreasing. Farmers didn't give food to labors but give to traders. Because he gets more from them. That means today not only merchants but farmers also doing black market.

India is a Agriculture dominant country. We plan many projects but we haven't got yet any solution. According to Gandhiji we should developed villages in that time, today the problems may not serious.

Even today, we are not independent



October - 2017

E-ISSN: 2321-4953

# IRFA'S UNI RESEARCH

Multidisciplinary International E-Research Journal

Vol. - IX

Issue - IV

*Indexed in DRJI & Indian Citation Index Double Blind Peer Reviewed Journal*  
UGC Approved List No. 63005      *Cosmos Impact Factor - 3.020 [2015]*



विश्वविद्यालय अनुदान आयोग  
University Grants Commission  
Quality Higher Education for all

University Grants Commission, New Delhi, India

### UGC Approved List of Journals

You searched for uniresearch

[Home](#)

Total Journals : 1

Show 25

entries

Search

View	SLNo.	Journal No.	Title	Publisher	ISSN	E-ISSN
<a href="#">New</a>	1	63005	Uniresearch- Multidisciplinary International E-Research Journal	International Research Fellows Association	23214953	

Showing 1 of 1 entries

Previous [1](#) Next

[For Students](#)

[For Faculty](#)

[More](#)

Editor:  
Dr. Dhanraj T. Dhangar,  
Asst. Professor, Dept. of Marathi,  
M.G.V.'s Arts & Commerce College, Yeola,  
Nashik [M. S.] India.



SWATIHDHAN INTERNATIONAL PUBLICATIONS  
For Details, Visit us on [www.uniresearch.in](http://www.uniresearch.in)

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSOCIATION

## मराठी दलित कवितेतून चित्रित झालेला जीवनसंघर्ष

प्रा. डॉ. दिनेश हिमतराव पाटील  
मराठी विभाग,  
कला आणि विज्ञान महाविद्यालय,  
भालोद, ता. यावल जि. जळगाव (महाराष्ट्र)  
फोन. 9823637221  
ई-मेल : [patildinesh46@gmail.com](mailto:patildinesh46@gmail.com)

## प्रस्तावना :-

स्वातंत्र्योत्तर कालखंडात विशेषतः 1960 नंतरच्या कालखंडात निर्माण झालेल्या विविध वाङ्मयीन प्रवाहांनी मराठी साहित्याला समृद्ध व विशाल बनवलेले आहे. यात प्रामुख्याने ग्रामीण, दलित, स्त्रीवादी, आदिवासी, मुस्लिम, कामगारांचे इ. साहित्य प्रवाहांचा समावेश होतो. मराठी साहित्यातील ह्या विविध वाङ्मयीन प्रवाहातील दलित साहित्य हा प्रवाह जाणिवपूर्वक विकसित झालेला आहे. दलित साहित्याने पारंपरिक मराठी साहित्यातील लेखनाची चौकट मोडून नव्या जीवन जाणिव साहित्यात आणल्या. मानवी जीवन, मानवी संवेदना आणि साहित्य यांच्यातील अतुट संबंधाचा पुरस्कार दलित साहित्याने केला, साहजिकच परंपराभिमानी व कर्मठ समाजाने व संस्कृतीने नाकारलेल्या मानवी मनांची संवेदना तसेच मानव म्हणून जगण्यासाठी करावा लागणारा संघर्ष याचे प्रतिबिंब साहित्यात उमटू लागले. समाज व्यवस्थेने लादलेल्या परंपरागत, कर्मठ बंधनांना झुगारून मानवतेचा पुरस्कार करणाऱ्या दलित लेखकांचा विद्रोह विशिष्ट व्यक्ति किंवा समाजाविरुद्ध नसून चार्तुवर्ण्य व्यवस्थेच्या विरुद्ध आहे. चार्तुवर्ण्य व्यवस्थेचे बळी ठरलेले, शोषित, वंचित यांच्या व्यथा-वेदनांचा हुंकार, जीवन संघर्षच दलित साहित्यातून चित्रित झाला. दलित साहित्याची प्रखर व प्रभावी अभिव्यक्ती तसेच दलित साहित्याची संकल्पना स्पष्ट करतांना डॉ. भालचंद्र फडके म्हणतात, "दलित जाणिवेतून दलित जीवनाचे भेदक दर्शन घडविणारे साहित्य हे दलित साहित्य"<sup>1</sup> दलित साहित्यिकांनी दलित जाणिवेतून दलित समाजावर होणाऱ्या अमानवीय अन्याय, अत्याचाराचे तसेच दलितांच्या जीवनातील संघर्षाचे भेदक व वास्तववादी चित्रण करणाऱ्या उद्देशाने दलित साहित्य निर्माण झालेले आहे.

सामाजिक बांधिलकी, व्यथा, वेदना, विद्रोह, आत्मशोध, मानवता हे दलित साहित्याचे प्रमुख विशेष असून डॉ. आंबेडकरांनी मांडलेल्या विचारातूनच दलित साहित्याला तात्त्विक अधिष्ठान प्राप्त झालेले आहे. दलित साहित्याच्या प्रेरणास्थानी गौतम बुद्ध, महात्मा फुले, कबीर, कार्ल मार्क्स, डॉ. आंबेडकर यांची विचारधारा आहे. असे असले तरी डॉ. आंबेडकरांच्या प्रभावी नेतृत्वाखाली उभारलेल्या चळवळीनेच दलित माणूस खऱ्या अर्थाने जागृत झाला आहे. आपल्या व्यथा, वेदना व जीवन संघर्ष तो कथा, कविता, कादंबरी, नाटक, आत्मकथन ह्यासारख्या साहित्य प्रकारातून मांडू लागला. दलित साहित्याचे प्रेरणास्रोत याविषयी भूमिका मांडतांना डॉ. योगेन्द्र मेश्राम म्हणतात, "डॉ. आंबेडकर हे स्वतःपूर्ण व स्वयंभू असे तेजस्वी व्यक्तिमत्त्व होते. त्यांनी दलितांना जीवनाच्या अंधान्या परिक्रमेतून प्रवास करायला प्रकाश दिला. नवा आचार व विचार दिला. त्यांना जगण्याची नवी शक्ती, प्रेरणा आणि जीवनाची नवी प्रमेये दिली. यामुळेच डॉ. आंबेडकर दलितांची, दलित साहित्याची प्रेरणाशक्ती, ज्ञानशक्ती ठरले."<sup>2</sup> साहजिकच अखिल विश्वाला मानवतेचा संदेश देणाऱ्या, स्वतःवरील अन्याय अत्याचाराविरुद्ध विद्रोह, संघर्ष करून चार्तुवर्ण्य व्यवस्थेला नकार देणाऱ्या दलित साहित्याचा मुख्य प्रेरणास्रोत आंबेडकरांचे विचार व तत्त्वज्ञान आहे. बुद्ध, कबीर, फुले यांच्या विचारातील मानवता हाच आंबेडकरी तत्त्वज्ञानाचा पर्यायाने दलित साहित्याचा गाभा आहे. बुद्ध, फुले, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या वैचारिक अधिष्ठानातून उदयाला आलेल्या दलित साहित्यातून दलित कवितेतून चित्रित झालेला जीवनसंघर्षाचा आढावा प्रस्तुत शोध निबंधात घेतलेला आहे.



## AN EFFICIENT SYNTHESIS OF BIS (INDOLYL) METHANES USING TARTARIC ACID CATALYST

Rakesh P. Chaudhari<sup>1</sup>, Ganesh R. Chaudhari<sup>1\*</sup>, Bharti P. Koli<sup>1</sup>, Hemant T. Ingale<sup>1</sup>, Chandrakant H. Sarode<sup>2</sup>

1. Department of Chemistry, Arts and Science College Bhalod, Taluka-Yawal, Dist. -Jalgaon MS, India

2. P.O. Nahata College, Bhusawal, Dist- Jalgaon, MS, India

Email: drgrc76@gmail.com

**Abstract:** Tartaric acid was found to be a mild, efficient acid catalyst in electrophilic substitution reaction of indoles with carbonyl compounds to afford the corresponding bis(indolyl)alkanes in excellent yields. In the present work, various electrophilic substitution reactions of indoles with several aldehydes were carried out. Superiority of the present method is the mild reaction conditions, short reaction times, easy work-up, high to excellent yields. The optimal reaction conditions were fixed and the products were characterized by FT-IR, <sup>1</sup>H-NMR.

**Keywords:** Tartaric acid, Indole, Aromatic Aldehyde, bis (indolyl) methanes, Spectral analysis.

### Introduction

The bis(indolyl)methanes have been gaining increasing importance in recent years and known as an important class of heterocyclic compounds. These types of compounds are also known to promote the estrogen metabolism in both women and men and are expected to have an application in prevention of breast cancer<sup>i,ii</sup> Bis(indolyl)methanes (BIMs) also exhibit a range of biological activities such as antimicrobial and antifungal, antibacterial, analgesic and anti-inflammatory, growth promoting, antitumor activities<sup>iii</sup>

A wide range of pharmaceutical applications of bis(indolyl)methane derivatives has grown interest among chemist to develop their easy synthetic methods. A simple, standard and common method for the synthesis of bis(indolyl)methanes is the Friedel-Crafts reaction between indoles and carbonyl compounds in the presence of protic acids or Lewis acids. Varieties of catalytic reagents used in the synthesis of BIMs have been reviewed. Researchers are competing for developing the economic, eco-friendly, easily accessible methodologies for the synthesis of bis (indolyl) methane by using various catalytic systems and reaction conditions like citrus lemon juice<sup>iv</sup> grape juice<sup>v</sup> phenylphosphonic acid<sup>vi</sup> triethylborane<sup>vii</sup> poly (4-vinylpyridinium) hydrogensulfate<sup>viii</sup>, tetrabutyl ammonium hydrogen sulphate<sup>ix</sup>, Silica



MAH/MUL/03051/2012

ISSN :2319 9318



UGC Approved  
Jr.No.62759

Oct. To Dec. 2017  
Issue-20, Vol-06

Editor

Dr. Babu g. Gholap

(M.A.Mar.& Pol.Sci.,B.Ed.Ph.D.NET.)

विद्येविना मति गेली, मतीविना नीति गेली  
नीतिविना गति गेली, गतिविना वित्त गेले  
वित्तविना शूद्र खचले, इतके अनर्थ एका जिविचेने केले

-महात्मा ज्योतीराव फुले

❖ विद्यावार्ता या आंतरविद्याशाखीय बहुभाषिक त्रैमासिकात व्यक्त झालेल्या मतांशी मालक, प्रकाशक, मुद्रक, संपादक सहमत असतीलच असे नाही. न्यायक्षेत्र:बीड

Printed by: Harshwardhan Publication Pvt.Ltd. Published by Ghodke Archana Rajendra & Printed & published at Harshwardhan Publication Pvt.Ltd.,At.Post. Limbaganesh Dist,Beed -431122 (Maharashtra) and Editor Dr. Gholap Babu Ganpat.



Reg.No.U74120 MH2013 PTC 251205  
**Harshwardhan Publication Pvt.Ltd.**

At.Post.Limbaganesh,Tq.Dist.Beed  
Pin-431126 (Maharashtra) Cell:07588057695,09850203295  
harshwardhanpubli@gmail.com, vidyawarta@gmail.com

All Types Educational & Reference Book Publisher & Distributors [www.vidyawarta.com](http://www.vidyawarta.com)



Principal  
Arts & Science College

**शिफारशी :-**

- १) सर्वेच विद्यार्थ्यांना चांगल्या आरोग्य सवयीचे महत्त्व पटवून द्यावे.
- २) चांगल्या आरोग्य व सामाजिक सवयी लावण्यासाठी विविध उपक्रमांची आखणी करावी.
- ३) चांगल्या शैक्षणिक सवयी रूढीवण्यासाठी व्याख्यान व इतर कार्यक्रमांचे आयोजन करावे.
- ४) शिक्षकांनी स्वतः चांगल्या सवयी अंगीकारून विद्यार्थ्यांसमोर आदर्श निर्माण करावा.

**संदर्भ :-**

- १) John W. Best, James V. Kavan " Research in Education १th edition" २००३
- २) J.C. Aggarwal Essential of Educational Psychology Vikas Publishing House Pvt. Ltd. १९९४
- ३) Pandey S. (२०१०) Professionalization of teacher Education In India
- ४) David Palmer (December २००५) : International Journal of Science Education, Vol २७



**महाराष्ट्रातील सहकार क्षेत्र**

प्रा.डॉ.सुनिल मधुकर नेवे,

राज्यशास्त्र विभाग प्रमुख, कला व विज्ञान महाविद्यालय,  
भालोद ता.यावल जि.जळगाव

\*\*\*\*\*

सहकार या संकल्पनेचा उदय मानवाच्या सहजीवन पध्दतीतून झाला आहे. म्हणून सहकार ही संकल्पना मानव इतिहासानुरूप विकसित झाली. एकमेकांना सहाय्य करणे, मदत करणे हे आणि मानवी जीवन सुखी समृद्धी बनवते हे 'सहकार' या शब्दाचा मुक अर्थ आहे. परस्परांच्या सहाय्याने सर्वांच्या हितासाठी, एकमेकांच्या सहमतीने प्रयत्न करणे हिचा सहकाराची मुख्य संकल्पना आहे.

सहकारी संस्था ही व्यक्ती समुहांची किंवा समाजाची एक अशी संघटना आहे की, ज्या संघटनेच्या सभासदांचे आर्थिक व सामाजिक कल्याण साध्य करण्यासाठी परस्पर सहाय्य आणि नफ्याचे विश्लेषण यावर आधारलेला एखाथ उद्योग व्यवसाय स्थापन केला जातो व ज्याद्वारे समाजाच्या सामान्य आर्थिक गरजांची तृप्ती होते.

भारतातील सहकारी चळवळीची सुरुवात ही १९०४ च्या सहकारी पतपुरवठा संस्था कायद्याने झाली. त्यानंतर १९१२ व १९१९ मध्ये या कायद्यात दुरुस्त्या करण्यात आल्या. सहकार हा विषय प्राथमिक सुचीत समाविष्ट झाल्याने स्वातंत्र्यानंतर अनेक घटकज्यांनी चळवळीच्या विकासासाठी आपले सहकार विषयक कायदे व धोरण आखले.

**सहकाराची वैशिष्ट्ये :-**

१) उपभोक्त्यांचे संघटन :- सहकारामध्ये उपभोक्ता एकत्र येऊन आपले आर्थिक हित साध्य करण्यासाठी संघटन स्थापन करतात. म्हणून सहकार हे उपभोक्त्यांचे संघटन असते. म्हणजेच उपभोक्ते परस्परांच्या मदतीसाठी सहकार्य करण्याच्या हेतूने सहकाराच्या छताखाली एकत्र येतात. म्हणजेच सहकारात उपभोक्ता मध्यवर्ती घटक असतो.

२) ऐच्छिक संघटन :- सहकार हे एक ऐच्छिक संघटन आहे. समान गरजांच्या पूर्तीसाठी कधी व्यक्ती स्वेच्छेने एकत्र येऊन सहकारी संघटन स्थापन करतात. हे संघटन पूर्णतः ऐच्छिक असे असते.

३) सेवा उद्देश :- सहकारात नफ्याऐवजी सेवा पूर्वावेग हा



आंतरराष्ट्रीय बहुभाषिक शोध पत्रिका

# प्रिंटिंग एरिया

Printing Area International Interdisciplinary Research  
Journal in Marathi, Hindi & English Languages

November 2017, Issue-35, Vol-02

**Editor**

**Dr. Babu g. Gholap**

(M.A.Mar.& Pol.Sci.,B.Ed.Ph.D.NET.)

**Co-Editor**

**Dr. Ravindranath Kewat**

(M.A. Ph.D.)

Printed by: Harshwardhan Publication Pvt.Ltd. Published by Ghodke Archana Rajendra & Printed & published at Harshwardhan Publication Pvt.Ltd.,At.Post. Limbaganesh Dist,Beed -431122 (Maharashtra) and Editor Dr. Gholap Babu Ganpat.

Reg.No.U74120 MH2013 PTC 251205



**Harshwardhan Publication Pvt.Ltd.**

At Post.Limbaganesh, Tq.Dist.Beed

Pin-431126 (Maharashtra) Cell:07588057695,09850203295

harshwardhanpubli@gmail.com, vidyawarta@gmail.com

All Types Educational & Reference Books Publisher & Distributors [www.vidyawarta.com](http://www.vidyawarta.com)



Attested by

नसत. त्यामुळे महाराष्ट्र निरसनोत्तम अस्तित्वात राहत  
उभे राहून किल्ल्यावरील वनडी, बहण्यारी पुणवस्थे  
त्यावर अवलंबून असणारी प्राणीवस्ती, पक्षी,  
फुलपाखर, किटके हे सारे अभ्यासता येतात  
गिरीदुर्गावरची नैसर्गिक वनस्पती, लावलेल्या वनस्पती  
नव्यान आलेल्या, तण म्हणून वाढणाऱ्या वनस्पती  
तर किल्ल्याच्या इतिहासाचा साक्ष राहिलेले हे वृक्षराज  
हे सारे समजून घेतले की आपणसुध्दा आनंदाने व  
ज्ञानाने भरून जातो.

सारांश:-

गिरीदुर्गासारख्या किल्ल्यांतूनच इतिहासाची  
रचना झाली. स्थापत्य आणि वास्तुकलांचा विकास  
झाला. आपला भूतकाळाशी जोडण्याचा प्रामाणिक  
प्रयत्न झाला पाहिजे. किल्ला हा ऐतिहासिक व  
सांस्कृतिक वारशाचे प्रतिक आहे. त्याच्या संरक्षणासाठी  
नागरिक जागृत करणे हाच बचावाचा एकमेव मार्ग  
आहे.

संदर्भग्रंथ:-

- १) डॉ. देशपांडे द. ग., महाराष्ट्रातील किल्ले,  
डायमंड पब्लिकेशन, पुणे
- २) महाराष्ट्र राज्य माध्य. व उच्च माध्य.  
शिक्षण मंडळ, पुणे, उपयोजित इतिहास.
- ३) चितळे, श्रीपाद केशव  
विदर्भातील किल्ले, श्री. मंगेश प्रकाशन, नवी रामदास  
पेठ, नागपूर
- ४) घाणेकर, प्र. के., गड आणि कोट, स्नेहल  
प्रकाशन, शनिवार पेठ, पुणे
- ५) डॉ. गट्टे प्रभाकर, भारतातील इतिहासप्रसिद्ध  
द किल्ले, श्री. मंगेश प्रकाशन, नवी रामदास पेठ,  
नागपूर
- ६) मांडे प्रमोद मागेती, गडकिल्ले महाराष्ट्राचे,  
प्रफुल्लता प्रकाशन, धनकवडी, पुणे
- ७) डॉ. कोळारकर, श. गो. / पुस्तके गो. गो.  
नागपूर राज्याचा प्राचीन इतिहास, श्री मंगेश  
प्रकाशन, नवी रामदास पेठ, नागपूर
- ८) डॉ. दातार मंदार, गडकिल्ल्यांवरील  
वनस्पती, स्नेहल प्रकाशन, शनिवार पेठ पुणे.

## महाराष्ट्राचे राजकीय नेतृत्व - विश्लेषणात्मक अध्ययन (विशेष संदर्भ मा.एकनाथराव खडसे)

प्रा.डॉ.सुनिल मधुकर नेवे,

राज्यशास्त्र विभाग प्रमुख,

कला व विज्ञान महाविद्यालय, धालोद ता.यावल जि.जळगाव

१ मे १९६० ला महाराष्ट्र राज्याची निर्मिती झाली, मात्र  
महाराष्ट्र राज्य निर्मितीसाठी महाराष्ट्राच्या जनतेला आणि नेत्यांना  
एक मोठे संघर्ष करावा लागला आणि त्या कामी १०% लोकहतात्म्यसुद्धा  
झालेले. महाराष्ट्र राज्य निर्मितीसाठी संयुक्त महाराष्ट्र चळवळ  
सक्रिय होती. त्या चळवळीमध्ये अनेक दिग्गज नेते मंडळी कार्ये  
करीत होती.

राज्यस्तरावरील नेतृत्व :-

महाराष्ट्र राज्याची निर्मिती झालीतही भाषिक आधारावर  
बहुसंख्य गुजराती भाषिक असलेल्या प्रदेशाचे गुजरात राज्य आणि  
बहुसंख्य मराठी भाषिक असलेल्या प्रदेशांचा समावेश असलेले महाराष्ट्र  
राज्य ही दोन राज्ये नव्यान अस्तित्वात आली. मुंबई महाराष्ट्रातच  
राहिली तिचे बहुभाषिक आणि बहुसंस्कृती येथेच जपण्याचीही  
मुख्यमंत्री यशवंतराव चव्हाण यांनी दिली होतीच.

मुख्यमंत्री यशवंतराव चव्हाण यांनीही पंडित जवाहरलाल  
नेहरू यांच्या धोरणांचा पाठपुरावा करीत महाराष्ट्राच्या विकासाचे  
धोरण आखण्यास आणि राबविण्यास सुरुवात केली. हे करीत  
असतांनाच यशवंत रावांनी राज्याचे राजकारण करीतसंयुक्त महाराष्ट्र  
समित्यातील नेत्यांना कोणत्याही बाजूला वळविण्याची राजकीय  
मुत्सद्देगिरी दाखविली. कोणत्यामध्ये येणाऱ्यांमध्ये त्यावेळी केशवराव  
नेवे, तुळशीदास जाधव, माधवराव बागल, यशवंतराव मोहिते,  
शंकरराव मोरे, आनंदराव चव्हाण, अण्णासाहेब शिंदे, भाऊसाहेब  
बांरात, एकनाथशिंदे यांचा समावेश होता. या नेत्यांना कोणत्या पक्षात  
आणण्याचे काम हे महाराष्ट्राचे यशवंतराव चव्हाण यांनी खुबीने करून  
दाखवले, कारण यशवंतराव चव्हाण हे महाराष्ट्रातील चमत्कारक





## Environmentally Benign Synthesis of 3,4-Dihydropyrimidin-One/Thione Catalyzed by Natural Acid Under Solvent Free Condition

Rakesh P. Chaudhari, Bharti P. Koli

Department Of Chemistry,

Arts & Science College, Bahod. Dist- Jalgaon (M.S) India

Email : 14ip11@gmail.com, bharti.pkoli@gmail.com

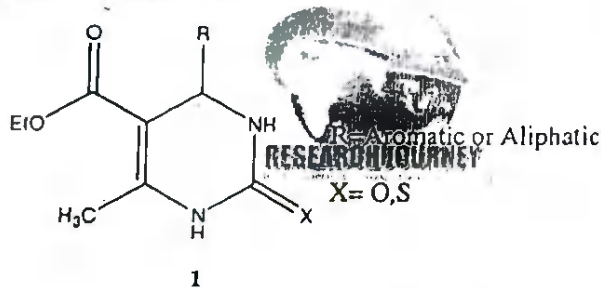
### Abstract

A simple method for the synthesis of 3,4-dihydropyrimidin-one/thione by a solvent free one pot cyclo condensation reaction of substituted aryl aldehydes, ketoester and urea / thiourea catalyzed by lemon juice with good yields. Synthesized product was characterized by FT-IR

**Keywords :** green chemistry, Biginelli, Natural Catalyst, lemon juice, Dihydropyrimidinone/thione

### Introduction :

3,4- Dihydropyrimidinone and their sulphur analogue 3,4- Dihydropyrimidinethiones 1 are classified as heterocycles compound and containing pyrimidine ring which is containing two nitrogen atoms in the six member ring. The structure of dihydropyrimidinones and their derivatives (DHPMs) illustrated below:



Pyrimidinones or Dihydropyrimidinones (DHPMs) are well known for their wide range of bioactivities and their applications in the field of drug research have stimulated the invention of a wide range of synthetic methods for their preparation and chemical transformations.[1]. Heterocyclic moiety is an important structure in many bioactive natural products and therapeutic compounds. Multicomponent reactions have been used as an important method for the preparation of potential biologically active substances. For instance, 3,4-dihydropyrimidin-2-(1H)-ones (and-thiones) (Biginelli products) are very important heterocyclic moiety of natural and synthetic organic chemistry due to possessing some biological and pharmacological activities such as antitumor, antibacterial, and antiviral properties. They have also emerged as integral backbones of several calcium channel blockers, vasorelaxants, and antimitotic agents contained in a number of natural products including batzelladine alkaloids which are found to inhibit the binding of HIVgp-120-CD4 cells. Due to the importance of MCRs in combinatorial chemistry and the interesting pharmacological properties associated with DHPMs structures, the Biginelli reaction has received increasing attention and its scope has now extended considerably by variation of all three building blocks, thus, several modified In view of the increasing interest for the



I  
N  
T  
E  
R  
N  
A  
T  
I  
O  
N  
A  
L  
  
R  
E  
S  
E  
A  
R  
C  
H  
  
F  
E  
L  
L  
O  
W  
S  
  
A  
S  
S  
O  
C  
I  
A  
T  
I  
O  
N

Impact Factor - 3.452

ISSN - 2348-7143

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSOCIATION'S

# RESEARCH JOURNEY

Multidisciplinary International E-research Journal

PEER REFREED & INDEXED JOURNAL

December-2017

SPECIAL ISSUE-XXV

## Recent Trends in Chemistry and Environment



Guest Editor :  
Dr. R. P. Phalak  
Principal,  
Dadasaheb Devidas Namdeo Bhole College,  
Bhusawal, Dist. Jalgaon [M.S.] India.

Editor in Chief :  
Dr. Dhanraj Dhangar  
Assist. Professor,  
MGV's Arts & Commerce College,  
Yeola, Dist. Nashik [M.S.] India.

Executive Editor of the issue: Dr. R. B. Dhake  
Dadasaheb D. N. Bhole College, Bhusawal, Dist. Jalgaon.



This Journal is indexed in :

- University Grants Commission (UGC) List No. 40107 & 41147
- Scientific Journal Impact Factor (SJIF)
- Cosmic Impact Factor (CIF)
- Global Impact Factor (GIF)
- Universal Impact Factor (UIF)
- International Impact Factor Services (IIFS)
- Indian Citation Index (ICI)
- Dictionary of Research Journal Index (DRJI)

For Details Visit To : [www.researchjourney.in](http://www.researchjourney.in)



SWATIDHAN PUBLICATIONS



Biochemical changes of Powdery mildew Occurrence on  
*Erysiphe cichoracearum* Fungi

V.P.Pawar

Department of Botany, Arts & Science college, Bhalod

**Abstract:**

Impact of powdery mildew on chlorophyll nitrogen, protein and reducing sugar content of cucurbits was studied. Chlorophyll a and chlorophyll b pigment of the infected leaf were found to be decreased due to powdery mildew. Loss in nitrogen, protein and reducing sugar content due to infection of powdery mildew were also observed.

**Key words :** Fungi, biochemical, leaves.

**Introduction :**

Powdery mildew occurrence on wild and cultivated plant. Most wild and cultivated plant as a fruit and vegetable in all over the world the in the field are affects by several plant growing area of the world, (Salmoon,1900). In Indiaplant are infected due to pathogens like bacteria, virus, mycoplasma, nematodes and fungi. However, powdery mildews of *Erysiphecichoracearum* and *Sphaerotheca fuliginea* however in northern part of India, *Leveillula taurica* was also reported on the cultivated plants(), which reduce the yield considerably. In the literature cited very little information was available regarding the host range of the pathogen : biochemical changes occur due to the pathogen and the eco-friendly management of the disease.

**Materials and Method:**

**Chlorophyll content:**

Chlorophyll content from healthy and infected plant leaves were estimated by the method suggested by Amon (1949), for this 2gm. Of fresh plant leaves were crushed in Mortar and pestle in 80% chilled action containing 4ml of liquor ammonia per liter in dark code room. A pinch of magnesium carbonate ( $MgCO_3$ ) was added during crushing. The extracts were filtered through Buchners funnel using Whatman filter paper No. 1 and volume of the filtrate was made up to 100 ml with 80% actone. 5 ml of the extract was diluted up to 50 ml with acetone in volumetric flask. In order to avoid destruction of chlorophyll by light, the flasks containing chlorophyll extracts were covered with black paper and stored at low temperature. The absorbance was measured at 645 nm and 663nm double beam spectrophotometer. Chlorophyll (mg/ g fresh weight(s)) were calculated using formula given below

Chlorophyll a =  $12.7 \text{ O.D. } 663 - 2.69 \text{ O.D. } 645 \text{ D.F}$

Where 12.7 and 2.69 are constant.

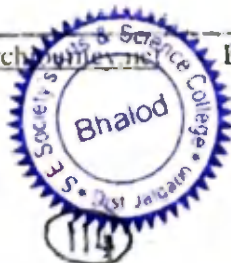
D.F = Dilution factor Chlorophyll b =  $22.9 \text{ O.D. } 645 - 4.68 \text{ O.D. } 663 \text{ D.F.}$

Where 22.9 and 4.68 are constant.

D.F = Dilution factor Total chlorophyll =  $20.2 \text{ O.D. } 645 - 8.02 \text{ O.D. } 663 \text{ D.F.}$

Where 20.2 and 8.02 constant.

D.F = Dilution factor.



Special  
2017

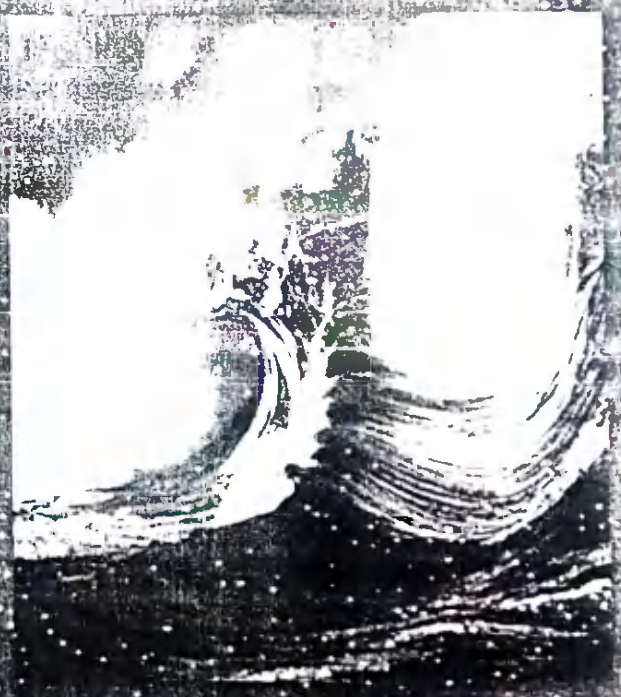
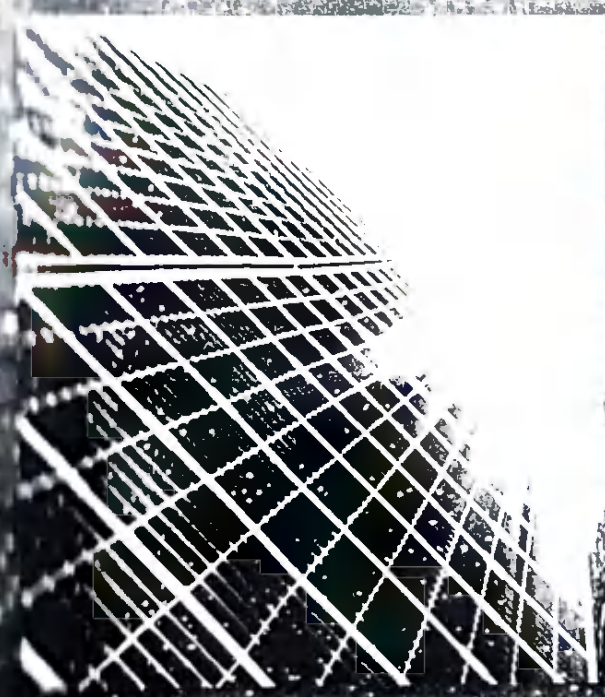
# Journal of Research and Development

A Multidisciplinary International  
Peer Reviewed Journal



**COSMOS**  
IMPACT FACTOR  
4.270

UGC Journal list No. 64768



**Editor : Dr. R. V. Bhole**

'Ravichandram' Survey No-101/1, Plot No-23,  
Mundada Nagar, Jalgaon (M.S.) 425102

[Email-info@jrdrv.com](mailto:info@jrdrv.com) Visit-[www.jrdrv.com](http://www.jrdrv.com)



## Renewable Energy Resources as an Alternative Source of Energy in India

P. A. Savale<sup>1</sup>, S.K. Bachhav<sup>2</sup>

<sup>1</sup>Dept. of Physics, Arts & Science College, Bhalod, Tal. Yawal Dist. Jalgaon (MS)

India pa\_savale@yahoo.co.in

<sup>2</sup>Dept. of Physics, ASC College, Varangaon, Jalgaon (MS) India

### Abstract

Resources are not, they become. Various energy resources have been in use from many years ago. The problems regarding energy resources are arise due to wrong methods of their utilization. There is an urgent need for transition from petroleum based energy systems to one based on renewable energy resources to decrease dependence on depleting reserves of fossil fuels. Solar energy is the most recognized renewable energy source. India receives solar energy in the region of 5 to 7 kWh/m<sup>2</sup> for 300 to 330 days in a year. This energy is sufficient to set up 20 MW solar power plants per square kilometer land area. India has been rated as one of the most promising country for wind power development, with an estimated potential of 20,000 MW. There is a large amount of kinetic energy stored in water. It is available for use when the rivers and streams flow towards the oceans, and the potential becomes greater when they turn into waterfalls. Geothermal power does not put off greenhouse gases and it is reliable. However, it can only be used in areas where there is tectonic activity. The most controversial form of renewable energy is nuclear energy. Electricity is produced from the energy released by nuclear reactions. Fission is the main source used today. Currently, power plants generating power using nuclear fission are among the safest plants. They also generate power without emitting pollution. Biogas is a clean and efficient fuel, generated from cow dung, human waste or any kind of biological materials derived through anaerobic fermentation process. The biogas consists of 60% methane with rest mainly carbon-di-oxide (CO<sub>2</sub>). Biogas is a safe fuel for cooking and lighting. Byproduct is usable as high grade manure. Biomass fuels account for about one third of the total fuel used in the country. In this research paper, various renewable energy resources, their potential of producing electricity, their utilization advantages, disadvantages and limitations are focus of discussion.

**Keywords:** Renewable energy sources, solar, wind, hydropower, geothermal, nuclear, biomass

### Introduction

Need is the mother of invention. Man's life becomes rich due to its creativity; many ideas come in reality due its innovations. To serve these essential needs, all material is available in the nature. When they are used to fulfill the human needs then those are known as resources. Due to human interactions these resources have been never destroyed, but somewhat different merely in proportions of some resources. Solar, wind, tidal, geothermal and bio energies etc. are the energy resources never come to end and can be used repeatedly. Such type of resources cannot come to an end are known as renewable resources. On the earth natural resources are unequally distributed. Some resources occur in abundance whereas some resources found in



Impact Factor - 3.452

ISSN - 2348-7143

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSOCIATION'S  
**RESEARCH JOURNEY**

Multidisciplinary International E-research Journal

PEER REFREED & INDEXED JOURNAL

December-2017

SPECIAL ISSUE-XXV

**Recent Trends in Chemistry and Environment**



**Guest Editor :**  
Dr. R. P. Phalak  
Principal,  
Dadasaheb Devidas Namdeo Bhole College,  
Bhusawal, Dist. Jalgaon [M.S.] India.

**Editor in Chief :**  
Dr. Dhanraj Dhangar  
Assist. Professor,  
MGV's Arts & Commerce College,  
Yeola, Dist. Nashik [M.S.] India.

**Executive Editor of the issue:** Dr. R. B. Dhake  
Dadasaheb D. N. Bhole College, Bhusawal, Dist. Jalgaon.

**This Journal is indexed in :**

- University Grants Commission (UGC) List No. 40107 & 44117
- Scientific Journal Impact Factor (SJIF)
- Cosmoc Impact Factor (CIF)
- Global Impact Factor (GIF)
- Universal Impact Factor (UIF)
- International Impact Factor Services (IIFS)
- Indian Citation Index (ICI)
- Dictionary of Research Journal Index (DRJI)



For Details Visit To : [www.researchjourney.net](http://www.researchjourney.net)

SWATIHDHAN PUBLICATIONS





## XRD FTIR EDAX TGA and DTG Study of Barium tartrate Single Crystals Grown by Gel Method

P.A. Savale<sup>1</sup>, S.K. Bachhav<sup>2</sup>

Department of Physics,

<sup>1</sup> Arts and Science College Bhalod Dist. Jalgaon India (M.S.)

<sup>2</sup> Arts, Commerce and Science College Varangaon Dist. Jalgaon India (M.S.)

### Abstract :

In the present investigation, single crystals of Barium Tartrate were grown by using silica gel as a growth medium. These single crystals were grown by simple gel technique using diffusion method. The optimum growth conditions were optimized by varying various parameters viz., pH of the gel solution, gel concentration, gel setting time, concentration of the reactance, growth period and temperature etc. for these crystals. Platy shaped single crystals were obtained. The crystalline nature of grown crystals was confirmed using powder X-ray diffraction techniques. The functional groups present in the single crystals were identified using Fourier Transform Infrared spectroscopy (FTIR) analysis. The elemental analysis was done by EDAX. Thermal decomposition of the grown crystals is investigated by Thermogravimetric Analysis (TGA) and Differential Thermogravimetry Analysis (DTG).

**Key words:** Gel technique, XRD, FTIR, EDAX, TGA, DTG

### Introduction:

Single crystals are the backbone of the revolution of modern science and technology. The impact of single crystals is clearly visible in semiconductor and optics industries with the invention of lasers. The field of non-linear optics touched the new heights and practical implementations were possible with the various applications of non-linear optical crystals [1]. The effects of various properties of single crystals of barium tartrate are of great interest on account of their ferroelectric and non-linear optical characterization based on their second harmonic generation. Now a day's, great attention has been focused on the growth and characterization of pure barium tartrate crystals with the aim of identifying new materials for practical purpose [2].

The Moirer and Vesque was the first researcher, who records the growth of large crystals by slow diffusion in gel. A systematic study of crystallization in gels begins with Hiseegang's famous discovery of periodic crystallization in gels. This method has gained considerable attention because of its simplicity and effectiveness in growing single crystal of certain compound. This technique is an alternative technique to solution growth with controlled diffusion. This growth process is free from convection. This is purifying process, free from thermal strain [3-9]. Crystal habit of various crystals, grown under different conditions and also by different methods viz. single growth, vapour phase growth, solution



## Cetyl Pyridinium hexafluorophosphate mediated synthesis of 2-amino thiazoles

C. H. Sarode<sup>1</sup>, G.R.Gupta<sup>2\*</sup>, G.R.Chaudhari<sup>3</sup>, G. P. Waghulde<sup>4\*</sup>

<sup>1</sup>Department of Chemistry, Bhusawal Arts Science and P. O. Nahata Commerce College,  
Bhusawal-425201

<sup>2\*</sup>Institute of Chemical Technology, Matunga, Mumbai.

<sup>3</sup>Department of Chemistry A. S. College, Bhalod-425301

<sup>4\*</sup>Department of Chemistry, D. D. N. Bhole College, Bhusawal-425201

\*Corresponding Author(S) Email: [drgpwaghulade@gmail.com](mailto:drgpwaghulade@gmail.com), [rggupta83@gmail.com](mailto:rggupta83@gmail.com).

### Abstract

Sulfur based heterocyclic compounds grabbing an attention of the scientific community, due to their broad application window particularly in life related processes. Ionic melts makes themselves as promising green alternatives to the volatile organic solvents. Herein we report an effective strategy for the synthesis of 2-aminothiazoles using molten cetylpyridinium hexafluorophosphate [Cpy][PF<sub>6</sub>] as a reaction medium and working catalyst as well.

**Key words :** Ionic melts, Volatile organic solvents, Catalyst.

### Introduction

Sulfur containing heterocyclic compounds plays pivotal role in various marine and terrestrial natural compounds of biological significance [1]. In this regards thiazole is considered as an important core of various bioactive molecules, displayed diversified activities like anticancer [2,3], analgesic, anti-inflammatory, anaesthetic, antihypertensive, anti-inflammatory, antihypertensive, antiarrhythmic[4], antipsychotic[5], antibacterial, antituberculosic[6], antifungal[7], antiviral[8] antitumor[9], fungicides, herbicides, schistosomicides and anthelmintic agents [10]. They are effective sodium channel blockers [11] and HIV inhibitors [12]. While amino thiazoles have applications in drugs development particularly in the treatment of allergy [13], hypertension [14], schizophrenia [15], inflammation [16], bacterial [17], and HIV [18] infections. Amino thiazoles are known to be ligands of estrogen receptors [19] as well as a novel class of adenosine receptor antagonists [20, 21]. In the present work attempts have been made for the synthesis of 2-amino thiazoles by developing a scalable synthetic protocol which employed molten [Cpy][PF<sub>6</sub>].

### Result and Discussion

To accomplish the goal of organic transformation using ionic melts requires high purity and detailed characterization of the ionic salt. Generally, a method utilized for the synthesis of ionic melt decided the quality of ionic melts, because during synthesis impurities alter the properties of ionic melts. [Cpy][PF<sub>6</sub>] was the result of anion metathesis reaction therefore the possibility of impurities during synthesis discarded and we obtain highly pure water stable ionic melt.

Before optimizing the synthetic protocol it is necessary to know the thermal liability and stability as well of an ionic melt. Thermal method of analysis i.e. TGA-DSC gives full





## An Ecofriendly Approach towards Nanoparticle Synthesis

S.R.Bhirud<sup>1</sup> & G.R.Cbaudbari<sup>2\*</sup>

<sup>1</sup>Department of Chemistry, Bhusawal Arts, Science and P.O.Nahata Commerce College, Bhusawal.425201

<sup>2</sup>Department of Chemistry, Arts and Science College, Bhalod.425301.  
Corresponding author Email-drgrc76@gmail.com

### Abstract:

Synthesis of nanoparticles was achieved by co-precipitation method using Single Fe(III) precursor. Fe(III) solution reduced by using KI. Different bases such as 25% NH<sub>3</sub>, NaOH, KOH were used for hydrolyzing the filtrate at pH(10-12). Synthesized nanoparticles were characterized by FTIR.

**Keywords:** Nanoparticles, co-precipitation, hydrolysis, magnetite.

### Introduction:

A nanoparticle can be defined as a microscopic particle that has at least one dimension less than 100 nm in size. Unlike bulk materials, they have unique thermal, physical and chemical properties and hence have tremendous applications in the areas of medicine, environment agricultural, etc. [1]

In recent years, various physical and chemical methods are conventionally used for the synthesis of nanoparticles such as micro-emulsions, sol-gel synthesis, co-precipitation, hydrothermal, hydrolysis and thermolysis of precursors, flow injection synthesis, electrospray synthesis [2]. However some of these methods are costly. So we focus on the development of clean and ecofriendly synthetic methods like co-precipitation [3,5], plant extract mediated [1,9], and ionic liquid mediated synthesis of nanoparticles [6]. In present work, we focus on co-precipitation method.

### Research Methodology

It is one of the innovative quantitative synthetic method for preparing magnetite nanoparticles. Formation of nanoparticles was achieved by co-precipitation in aqueous solution using only one single Fe(III) salt as precursor [3].

### Experimental:

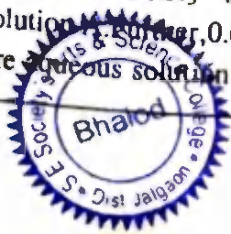
#### Starting material:

The chemicals such as Anhydrous FeCl<sub>3</sub> (Emplura), KI (LOBA), NaOH (Rankem), KOH (Qualigens) were purchased and used without further purification.

**Characterization:** IR spectra were recorded on Agilent Carry 636 FTIR

#### Experimental procedure:

1.946 gm (0.119 mol) of anhydrous FeCl<sub>3</sub> was completely dissolved in 15 ml distilled water to prepare aqueous solution A. Further, 0.658 gm (0.0396 mol) of KI was dissolved in 5 ml of distilled water to prepare aqueous solution B. Solutions A and B were then mixed



## Aflatoxin in Chewing Product and Their Effect on Skeletal Muscle of Rabbits

A. S. Kolhe and R. J. Verma\*\*

\*Dept. of Zoology, Arts and Sciences college,  
Bhalod, Dist. Jalgaon (MS)-425304

\*\*Dept. of Zoology, University School of Sciences,  
Gujarat University, Ahmedabad-9(Guj.)  
E mail : [kolheajaykumar4@gmail.com](mailto:kolheajaykumar4@gmail.com)

### Abstract :

*Samples of chewing products viz., arecanut, tobacco, pan masala and pan masala with tobacco were collected from different marketing center of Jalgaon District, Maharashtra. Samples of chewing products were screened for incidence of aflatoxigenic fungi. Among mycoflora A. flavus was dominant. Result revealed higher incidence of A. flavus in betel nuts followed by tobacco. Maximum toxigenic isolates were also recorded in betelnuts followed with pan masala. All samples were analyzed for aflatoxin contamination. Samples positive to BGYF test were screened for types of aflatoxin. Aflatoxin B<sub>1</sub> was highest amount in betel nut (68.34 ppb) followed by tobacco (43.53), pan masala (40.95ppb) and pan masala with tobacco (36.07ppb). Effect of feeding aflatoxin-contaminated diet on biochemical make up of thigh muscle was studied in rabbits. Concentrations of glycogen, protein, lipid and water content decreased significantly in aflatoxin fed rabbits revealing enhanced metabolic rate, muscle wasting and emaciation during aflatoxicosis in rabbits. Alterations in various inorganic constituents were also studied in thigh muscle of control and aflatoxin fed rabbits. Percent ash content showed an increase over control indicating accumulation of inorganic constituents. Induced aflatoxicosis in rabbits caused reduction in both sodium and potassium content resulting a decrease in sodium/potassium ratio from 0.8807 to 0.7755. Among divalent cations Ca<sup>2+</sup>/Mg<sup>2+</sup> ratio is 0.0876. Feeding aflatoxin-contaminated meal caused an increase in calcium while magnesium concentration decreased resulting in increased Ca<sup>2+</sup>/Mg<sup>2+</sup> ratio (0.1150). Inorganic phosphorus content was significantly reduced. All these changes in the muscle might be responsible for occurrence of lethargy during aflatoxicosis.*

**Keywords:-**Aflatoxin, chewing products, skeletal muscles, rabbits.

### Introduction

Arecanut or betelnut in various forms and its mixtures like pan masala, as well as, tobacco chewing is very common in our society which may get infested with moldy growth during various stages of their production, storage, transportation and marketing. Owing to serious effect of aflatoxin on human health. The presence of aflatoxin in various food/feed stuffs, in exceptionally high concentration (Kolhe et al., 1994; Verma et al., 1995; 1996; Kolhe and Chaudhari, 2011) pose serious health hazards to human being and animals. Aflatoxin are well known for its hepatotoxic, carcinogenic, mutagenic and teratogenic effects (Busby and Wogan, 1984; Groopman et al., 1988; Verma and Raval, 1992). Feeding aflatoxin-contaminated diet (7.5 mg aflatoxin/kg & 2% in diet) to young rabbits over a period of 90 days



## Research Trends in LIS an analysis of dissertation in Sant Gadagebaba Amravati University, Amravati (1994-2014)

Dr. Digambar A. Khobragade

Librarian

Arts and Science College, Bhalod

Jalgaon, Maharashtra - 425204

Email - [drkdigambar@gmail.com](mailto:drkdigambar@gmail.com)

---

RJEHHS received 3 January 2017; Accept 20 April, 2017

### Abstract:

Sant Gadge Baba Amravati University, Amravati (SGAUA) known for its outstanding educational quality and facilities at all levels in almost all the major disciplines of study. From the Maharashtra, nine universities are imparting regular LIS education and two Universities are distance education, one of them is (SGAUA).

This paper traces the LIS Research trends in MLISC degrees in the Sant Gadge Baba Amravati University, Amravati. It has been used to analyse the research programs offered by LIS. This paper clearly project with relevant statistical tables the output of LIS research in SGAUA for the past 20 Years. The data collected from the 599 MLISc degrees awarded far in the library and information science domain.

**Keywords:** Sant Gadge Baba Amravati University, Amravati, dissertation, trends in research, LIS, MLISc.

### Introduction:

Library and Information Science department, Sant Gadge Baba University, Amravati was established in 1987. It was started in 1987 with Bachelor of Library & Information Science (BLISC) course of one year and starting with Master of Library & Information Science (MLISC) of one year course in 1993 with semester pattern. The department also has to its credit Ph. D. program from 1993 onwards. The department was headed by stalwarts in the field who are renowned scholars and brought laurels to this department by their academic and administrative acumen to this university and upgraded standard of this department as one of the leading LIS educational institutes in the country. The department regularly updates its curriculum to keep pace with the emerging job-market and development.



REVIEW ARTICLE

## Comparative Study of Various Chemical Deposition Methods for Synthesis of Thin Films: A Review

P. A. Savale

Department of Physics, Arts and Science College, Bhalodi - 425 304, Tal. Yawal Dist. Jalgaon (MS) India.

\*Corresponding Author E-mail: [pa\\_savale@yahoo.co.in](mailto:pa_savale@yahoo.co.in)

### ABSTRACT

In this comparative study, the important chemical deposition methods for synthesis of thin films viz. chemical vapor deposition, solution growth, spray pyrolysis, electrodeposition, anodization and sputtering were studied. In order to optimize the desired film thickness and characteristics, good understanding of the chemical deposition processes is essential. This comparative study discusses about deposition principle, working process of chemical deposition methods, their significance in the whole process of making a substrate deposition, advantages, disadvantages and various possible industrial applications of these methods. These chemical deposition methods can be found in the fabrication and processing technology industries. They have their own unique way of depositing materials on the substrates and hence having their own advantages, disadvantages and limitations in their industrial applications.

**KEYWORDS:** Chemical deposition, Methods, Thin films, Advantages, Disadvantages.

### INTRODUCTION

The development of today's modern society purely depends on the advancement of science and technology, which is possible due to contribution of scientists and technologists since ages. This development is not possible with technological progress in the field of thin film science. Thin film studies have directly or indirectly advanced many new areas of research in solid-state physics and chemistry, which are based on the phenomena uniquely characteristic of the thickness, geometry, and structure of the film [1]. Thin film technology has revolutionized the field of optics, electronics and magnetic etc., considering the new and improved high performance optics, electronics, magnetic and photovoltaic devices. The main advantage of thin film devices are low material consumption and possible use of flexible substrates in various fields [2].

Chemical Vapour Deposition (CVD) is commonly used to deposit conformal films and augment substrate surfaces in ways that more traditional surface modification techniques are not capable of. It is extremely useful in the process of atomic layer deposition which deposits extremely thin layers of material. Micro fabrication is the term that describes the processes of fabrication of micrometer and nanometer size structures. Micro fabrication processes widely use CVD to deposit materials. It is often used in the semiconductor industry to produce thin films. A variety of applications for such films exist. The semiconductor industry is the aggregate collection of companies engaged in the design and fabrication of semiconductor devices [3].

The solution growth (sol-gel) method is based on the phase transformation of a gel obtained from metallic alkoxides or organometallic precursors. This gel which is a solution containing particles in suspension is polymerized at low temperature in order to form a wet gel. The solvent is removed by drying the gel and the

Received on 01.11.2017      Modified on 29.11.2017  
Accepted on 20.12.2017      © AJRC All rights reserved  
A. Rev. Resour. Chem. 2018, 1(1): 195-205  
DOI: 10.5958/0974-4150/2018.00039.1



UGC

Jr. No. 43053



# Printing AREA



Issue-37, Vol-07,  
January-2018

International Multilingual Research Journal



Editor



## डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे विचार आणि वर्तमान दलित साहित्य व राजकीय चळवळ

डॉ. सुनिल नेवे

राज्यशास्त्र विभाग प्रमुख,

कला व विज्ञान महाविद्यालय, भालोद

### प्रास्ताविक :-

विसाव्या शतकातील मानवी हक्कांसाठी लढणारे जगातील सर्वश्रेष्ठ प्रजावंत महापुरुष म्हणजे डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर होय. आपल्या ३६ वर्षांच्या चळवळीतून त्यांनी इथल्या हजारो वर्षांच्या माणसाचे माणूसपण नाकारणाऱ्या समाज व अ-धर्म व्यवस्थेला ज्ञान व बुद्धीच्या बळावर प्रचंड हादरे दिले. नव्हे ती सनातनी व्यवस्था नेस्तनाबुद करण्याचा यशस्वी प्रयत्न केला. आपल्या मानवी हक्कांच्या आंदोलनात्मक लढ्यांमधून त्यांनी इथल्या उपेक्षित, बहुजन वर्गाला न्याय तर मिळवून दिलाच परंतु त्यांच्या संविधानिक अधिकाराची मांडणी करून या देशात स्वातंत्र्य, समता, न्याय व बंधुत्वाची पेरणी केली. आज जगात सर्वात मोठी लोकशाही असलेला देश म्हणून भारतीय संसदीय लोकशाहीचा उल्लेख केला जातो. विविध धर्म, पंथ, संप्रदाय असलेल्या या देशात अनेक अडथळ्यांना पार करीत शतकी आयुष्याकडे वाटचाल करणारी आपली लोकशाही समाजव्यवस्था डॉ. आंबेडकरांच्या विचार आणि कर्तृत्वाचे उत्तम उदाहरण म्हणावे लागेल.

### डॉ. आंबेडकरांचे विचार : मानव मुक्तीचा जाहीरनामा :-

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी चातुर्वर्ण्य समाजव्यवस्थेचे चटके स्वतः अनुभवले होते. आपल्या देशातील शूद्र समजल्या जाणाऱ्या वर्गाला गुराढोरांपेक्षाही किती हीन पध्दतीने वागविले जाते हे सत्य त्यांनी उघड्या डोळ्यांनी पाहिले होते. अनुभवले होते. इथल्या अ-धर्माच्या रूढी, परंपरा, कर्मकांडांनी दलित, आदिवासी, स्त्रिया, बहुजन आदिंचा मानवी हक्कांचा अधिकारच कायमचा हिरावून घेतला होता. तो त्यांना मिळवून देण्याचे आव्हान डॉ. आंबेडकरांनी स्विकारून त्यासाठी आपल्या ज्ञान व सामाजिक बांधिलकीच्या निस्सीम बळावर इथल्या चातुर्वर्ण्य व्यवस्थेला हादरा देण्याचे कार्य त्यांनी केले. यातून त्यांनी जवळपास तीन हजार पाचशे वर्षांची जातीय गुलामगिरी उद्ध्वस्त

केली त्यासाठी त्यांनी अपार कष्ट घेतले. स्वतःच्या सुखदुःखांची कधी पर्वा केली नाही. ज्या-ज्या केंद्रस्थानावरून ही विषमतावादी प्रयत्तीची निर्मिती सांगतली जात होती त्या सर्वांचा त्यांनी सखोल अभ्यास केला व वैज्ञानिक पध्दतीने मानवी मूल्य श्रेष्ठ आहेत, मानवता हाच माणसाचा धर्म आहे हे साज्या जगाला पटवून दिले. त्यांचा हा विचारच या देशातील लाखो लोकांचे जीवन समृद्ध करणारा मानवमुक्तीचा सर्वकथ कल्याणाचा विचार म्हणजे डॉ. आंबेडकरांचा विचार होय.

### दलित साहित्य आणि राजकीय चळवळ : वास्तव :-

डॉ. बाबासाहेबांचा मानवमुक्तीचा विचार हेच दलित साहित्य चळवळीचे प्राणतत्त्व आहे. हे आता नव्याने शपथेवर सांगण्याची गरज नाही. डॉ. आंबेडकर यांनी विदर्भ साहित्य संघ, नागपूर येथे केलेल्या भाषणात म्हटले होते, "उदात्त जीवनमूल्ये व सांस्कृतिक जीवनमूल्ये यांचा आपल्या साहित्य प्रकारातून अविष्कार करा. आपले लक्ष आकुंचित, मर्यादित ठेवू नका, ते विशाल बनवा. आपली वाणी चार भिंतीपुरती बंदीस्त राखू नका, तिचा विस्तार होऊ द्या. आपली लेखणी आपल्या प्रश्नांपुरतीच सिमीत ठेवू नका, तीच तेज खंड्यापाड्यातील गडद अंधार दुर होईल अस प्रवर्तित करा. आपल्या देशात उपेक्षितांचे. दलितांचे फार मोठे जग आहे, हे विसरू नका, त्यांचे दुःख, त्यांच्या व्यथा, वेदना नीट समजून घ्या आणि आपल्या साहित्याद्वारे त्यांचे जीवन उन्नत करण्यासाठी झटा. त्यातच खरी मानवता आहे." दलित साहित्याचा प्रवास याच मार्गाने सुरू असून मानवमुक्तीचा जाहीरनामा हे दलित साहित्याचे ध्येय आहे. हा प्रवास आणि ध्येय पूर्णपणे यशस्वी मार्गाने सुरू आहे किंवा नाही हा प्रश्न वादातीत असला तरी, आंबेडकरांनी अनुयायांनी आपली साहित्य निर्मिती डॉ. आंबेडकरांच्या विचारांना प्रेरणा मानूनच केली हे विसरता येत नाही.

आज दलित साहित्य चळवळीतील साहित्यिकांनी जवळपास वाङ्मयाच्या सर्वच प्रकारामधून दलित जाणिवांना शब्दबद्ध केलेले आहे. मराठी साहित्यात १९६० च्या आसपास सुरू झालेला हा प्रवाह आता दलित साहित्यिकांच्या जवळपास दुसऱ्या पिढीपर्यंत पोहोचलेला आहे. पहिल्या पिढीने जे जातीयतेचे, विषमतेचे अनुभव साहित्यातून मांडले तेच अनुभव कमी अधिक वेगळ्या पध्दतीने दलित साहित्यातून येऊ लागलेत. त्यामुळे दलित साहित्यात तोच-तोचपणा आला आहे असा आरोप साहित्याच्या अभ्यासकांकडून होऊ लागला. तो सर्वस्वी चुकीचा असून अभ्यासाअंती केलेला दिसत नाही. कारण या देशात अजूनही घोटभर पाण्यासाठी दलितांना मारले जाते, मंदिर बाटविले म्हणून कुणाचे डोळे फोडले जातात, शंतीच्या रस्त्याच्या भांडणावरून दलित कुटुंबियांना परिवारासह निघुण पध्दतीने





# Historicity

UGC

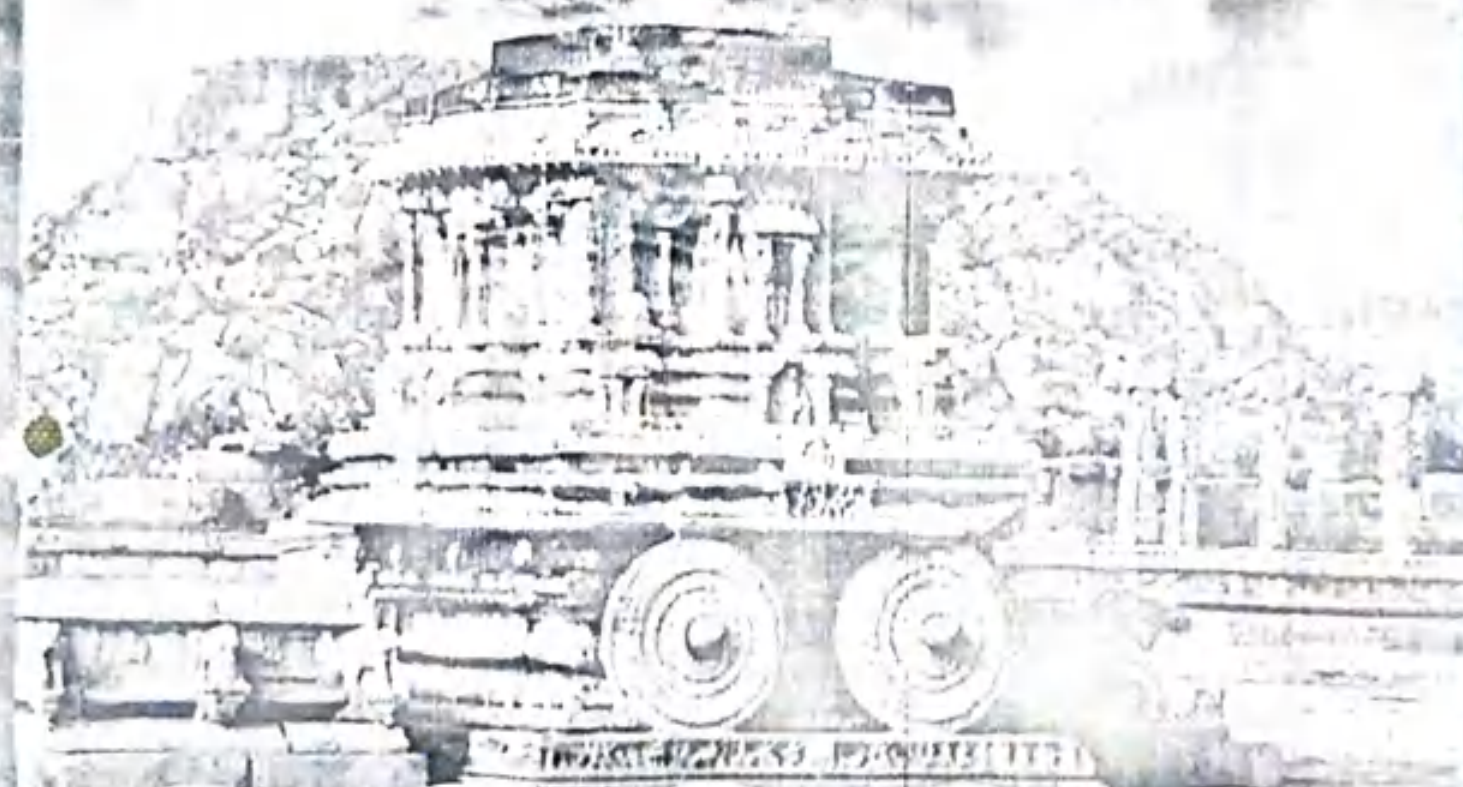
APPROVED

(10/3)

SPECIAL ISSUE

Theme

## Contemporary History and Research Methodology



## Contemporary History and Research Methodology

पूर्वखानदेश जिल्ह्यात देवकीनंदन नारायण यांचे खादी प्रचार-प्रसार कार्यातील योगदान (१९२०-१९३०)

प्रा.डॉ. दिनेश रामदास महाजन,  
इतिहास विभाग घमुळ, कला व विज्ञान महाविद्यालय, भालोद जि.जळगाव  
(मो.९४०३३८३६६८)

देवकीनंदन नारायण चक्रवर्ती यांच्यामध्ये राजकीय निष्ठा, रचनात्मक निष्ठा व संघटनात्मक निष्ठा अशा तिन्हीचा सुंदर समन्वय झालेला दिसून येतो. ते १९२० पासून स्वातंत्र्य चळवळीत सक्रिय झाले. राजकीय व काँग्रेस निष्ठेबरोबरच त्यांना महात्मा गांधी प्रणीत रचनात्मक कार्यासंबंधी अत्यंत आस्था वाटे. महाराष्ट्रात विशेषतः पूर्वखानदेश जिल्ह्यात खादी ग्रामोद्योगाचे काम उठावदारपणे चालू होणे त्यांचा पाया घालणा-यांपैकी देवकीनंदन नारायण एक होते. त्यांनी खादी प्रचाराचे काम अत्यंत निष्ठेने केले. जळगाव येथील सुभाष चौकात पोलीस स्टेशनजवळ खादी भांडाराची भव्य इमारत त्यांनी बांधली. तसेच जळगाव नगरपालिकेत स्कूल बोर्डावर अमराना शाळांमध्ये त्यांनी सूत कताईचे शिक्षण सुरू केले.

देवकीनंदन नारायण यांनी खादी कार्याला पूर्ण घाहून घेतले होते. त्यांनी विविध सभा व बैठकांमधून लोकांना खादीचे महत्त्व पटवून सांगितले. त्यांनी खादी कार्याला स्थिर स्वरूप देण्याच्या दृष्टीने एप्रिल १९२९ मध्ये जळगाव जिल्हा काँग्रेस कमिटीने खादी मंडळ स्थापन केले. त्याचे चिटणीस हे पद देवकीनंदन नारायण यांना देण्यात आले. त्यांनी या खादी मंडळाच्या माध्यमातून चोपडे, चहाडी, हातंड, एरंडोल, पारोळा, नशिराबाद इ. ठिकाणी विणार्ई व कताईचे उपकेंद्र उघडून पूर्वखानदेश जिल्ह्यातील खादी कार्याला भरीव बैठक प्राप्त करून दिली. खादी मंडळाचे रुपांतर पुढे खादी सेवा संघ या नावाने व शेवटी सर्वसेवा समिती या नावाने आम्हाही ही संस्था कार्यरत आहे. देवकीनंदन नारायण चक्रवर्ती यांनी शेवटपर्यंत या संस्थेच्या माध्यमातून खादी प्रचार-प्रसाराचे कार्य केले.

विजयादशमीच्या दिवशी हिंदू बांधव नवे कपडे घेतात हे लक्षात घेऊन जिल्हा काँग्रेस कमिटीचे चिटणीस देवकीनंदन नारायण चक्रवर्ती व इतर पदाधिकार्यांनी एक जाहीर पत्रक काढून लोकांनी विजया दशमीच्या दिवशी विलायती कपडे न घालता खादीचा पोशाख घालावा व यापुढे कधीही परदेशी कपडे वापरणार नाही असा निश्चय करावा म्हणजे स्वराज्य प्राप्ती लवकर होईल असे भावनिक आवाहन केले.

देवकीनंदन नारायण चक्रवर्ती व त्यांच्या सहकाऱ्यांच्या प्रयत्नांमुळे दसऱ्याच्या दिवशी सायंकाळी राष्ट्रीय शाळा व नगरपालिकेसमोर खादीचा पोशाख घातलेल्या लोकांचा अप्रतिम देखावा दिसत होता. दरवर्षाप्रमाणे नगरपालिकेच्या कचेरीत जमून नंतर सीमोल्लंघनास जाण्याचा प्रघात असल्यामुळे नगरपालिकेच्या कचेरीत प्रचंड गर्दी जमली होती. त्याप्रसंगी राष्ट्रीय शाळेसमोर स्वराज्य विषयक पदे सुरू होती. नगरपालिकेत पानसुपारीच्या कार्यक्रमांनंतर भिरवणूक निघाली. हिंदू-मुसलमानांच्या रांगा शिस्तीने गाणी म्हणत वाद्यांच्या गजरात निघाल्या. गाड्यांवर चरखे ठेवून त्यावर सूत काढत असलेली मुले बसली होती. स्वराज्याची निशाणे सर्वत्र फडकत होती. त्याप्रसंगी देवकीनंदन नारायण चक्रवर्ती, नगरपालिकेचे अध्यक्ष बापुसाहेब गाळगोळ व पुरुषोत्तम अंजारिया शेट उपस्थित होते.

७ फेब्रुवारी १९२४ रोजी जिल्हा काँग्रेस कमिटीची सभा हाऊस खादी प्रसारासाठी काही महत्वाचे निर्णय घेतले गेले. त्यानुसार जिल्हा काँग्रेस कमिटीच्या सभासदांनी प्रत्येक तालुक्यात दौरा काढावा, परदेशी कापडावर बहिष्कार टाकावा, सूत सभासद मिळवावे व स्मिर्निंग क्लब स्थापन करावे. सदर दौऱ्याचे नियोजन एप्रिल अखेरपर्यंत पूर्ण करावे असे ठरविण्यात आले. या दौऱ्यात देवकीनंदन नारायण, बासुदेव दास्ताने, मीर शुक्रल्ला, विश्वनाथ बोचरे चकील इ. चा समावेश होता. दौऱ्याचे नियोजन व तारखा जिल्हा काँग्रेस कमिटीने ठरवाव्यात असे ठरविण्यात आले. या सभेचे अध्यक्ष यावलचे अण्णासाहेब देवकर होते. सभा शांततेत पार पडली.

देवकीनंदन नारायण चक्रवर्ती खादी प्रसाराचे कार्य करीत असताना समाजासमोर खादी वापराविषयी विविध आदर्श कसे ठेवता येतील व लोकांना त्यातून प्रेरणा कशी मिळेल यासंबंधी प्रयत्न करताना दिसतात. देवकीनंदन नारायण यांच्या प्रयत्नांन बुधवार २८ जानेवारी १९२५ रोजी रात्री ९ वाजता जळगाव येथील टाउनहॉलमध्ये (व.वा.वाचनालयाच्या जुन्या इमारतीचे सभागृह) मिस अँगस व मिस हिंडवले या दोन ब्रिटीश स्त्रियांचे साबरमती आश्रमातील आपले अनुभव या विषयावर इंग्रजीत भाषण झाले. सभेच्या अध्यक्षस्थानी नरहर बासुदेव पुसारी हे होते. या दोन्ही तरुणींनी आपल्या भाषणात, आपण मुद्दाम इंग्लंडहून अडयार येथे डॉ.अनी बेझंट यांच्याकडे राहत असताना खादीविषयी कशी आवड निर्माण झाली. तेथून साबरमती आश्रमात जाऊन सूत कातण्यापासून कापड तयार करून ते गंधिण्यापर्यंतचे प्रत्यक्ष शिक्षण कसे घेतले याचे वर्णन त्यांनी अतिशय सुंदर शब्दांत केले. त्यानंतर अध्यक्ष नरहर पुसारी यांनी सदर स्त्रियांची उद्यमशीलता व यंत्रनिर्मित कापडाविषयी त्यांच्या मनात किती तिरस्कार आहे हे सांगून आपण यापासून योग्य बोध घ्यावा आणि आपल्या देशात परकीय स्त्रियांनी येऊन भारतीय उद्योग करे चांगले आहेत हे शिकविण्याची वेळ आपल्यावर यावी ही फार ताजीरवाणी गोष्ट आहे असे सांगून वक्तव्यांचे आभार मानले. त्यानंतर देवकीनंदन नारायण चक्रवर्ती यांनी जळगाव येथे स्मिर्निंग क्लब उघडल्याचे सांगून त्याचा लाभ घ्यावा व जनतेने काँग्रेसचे सभासद व्हावे असे आवाहन केले व सभेचे काम संपले.

१९२४ साली महात्मा गांधींची तुरुंगातून सुटका झाली व बेळगाव काँग्रेसचे अधिवेशन त्यांच्या अध्यक्षतेखाली भरले. या अधिवेशनात विविध विषयांवर चर्चा झाली त्यात काँग्रेसची सभासद संख्या वाढवावी व खादीचा प्रसार व्हावा. यासाठी काँग्रेस सभासदत्वासाठी चार आणे अट रर करण्यात आली व जो व्यक्ती दोन हजार वार सूत दर महिन्याला आपून देईल त्यालाच काँग्रेसचे सभासदत्व देण्यात येईल असे ठरविण्यात आले. त्याप्रमाणे पूर्वखानदेश जिल्हा काँग्रेस कमिटीचे चिटणीस देवकीनंदन नारायण यांनी वृत्तपत्रात निवेदन देऊन काँग्रेसचे सभासद होणाऱ्यास १ मार्च १९२५ पासून दरमहा दोन हजार वार सूत घावयाचे असून यावर्षी दोन हजार वार सूत दिले पाहिजे. तसेच प्रत्येक महिन्याचे सूत त्या महिन्याच्या २० तारखेपर्यंत काँग्रेस कचेरीत पोहोचविले पाहिजे. त्याचबरोबर सूत वर्गणी देणाऱ्या सभासदांनी कोणत्याही सार्वजनिक, राजकीय, राष्ट्रीय समारंभ किंवा खाजगी सभांच्या वेळी नखशिखांत खादीच्या पोशाखात असले पाहिजे. ज्यांना सूत काढण्याची इच्छा नसेल त्यांनी काँग्रेस कमिटीच्या कचेरीत दोन हजार वार सुतास चार ते पाच आणे किंमत देऊन सूत घ्यावे. अशा प्रकारचे आवाहन करून खादीचा नास्तीत जास्त प्रसार करण्याचा प्रयत्न केला. देवकीनंदन नारायण यांच्या



COMPTON  
SERIALS  
4270

**Journal of Research and Development**

A Multidisciplinary International Level Refereed Journal

UGC Journal List No. 67/63

*National Conference On*

# **RECENT TRENDS IN LIFE SCIENCE AND ENVIRONMENTAL STUDIES**

Vol. 03 → Special Issue 03 → February 2013 → ISSN 2201-9578

Editor

**Dr. R. V. Bhole**

Special Issue Editor

**Dr. Syed Shujaat Ali**

Editorial Board

**Dr. Yusuf E. Patel**

**Dr. Irfan B. Shaikh**

**Dr. Hafiz M. Shaikh**

**Dr. Raju S. Gaware**

**Dr. Tanveer A. Khan**



# Occurrence of *Cleora Cornaria* as a Major Pest of Neem Tree at Faizpur

C.V. Wankhede

Dept of Zoology, Arts and Science College, Bhalod, Tal. Yawal, Dist. Jaigaon.

## Abstract

*Azadirachta indica* (Meliaceae), popularly known as neem, is a well-recognized tree. The neem tree is native to the seasonally dry, tropical woodlands of India. It is widely distributed with multiple beneficial properties. It is considered as the 'kalpavriksh'. In spite of remarkable spectrum of activity of neem, *Azadirachta indica* (family: Meliaceae) against pests, does the tree itself not immune to them. Many insects such as ash weevils, tortricid moth, peacock moth, scale and thrips were found associated with this tree but from the last three to four year this boony tree is seriously infested by a moth *Cleora Cornaria*. In the following study occurrence of *Cleora Cornaria* as a major pest along with its life cycle is taken under discussion..

**Keywords:** Neem, *Azadirachta indica*, Meliaceae, ash weevils, *Cleora Cornaria*.

## Introduction

Neem, *Azadirachta indica*, is a multipurpose tree native to the Indian subcontinent and has been widely planted throughout the tropical and subtropical regions. It is adapted favorably to sever drought, poor, shallow and even saline soil. In our Island, neem is planted in all towns and villages and is exploited as a source of shade, firewood and medicinal purpose. The pesticidal activity of neem span a wide spectrum having repellent, antifeedent, insect growth regulatory, anti-ovipositional and minimizing the fecundity of insects. Nowadays many insect pest species are associated with neem tree. One of the major insect pests of neem is *Cleora Cornaria* a moth belonging to the family Geometridae of insect order Lepidoptera. Previously it is referred as a minor pest but now days it becomes major pest of neem tree.

**Life cycle:** For the study of life cycle firstly eggs were collected from the various areas from Faizpur and subjected to further development in plastic jars. The eggs are brightly green coloured & occurred in clusters and become grayish at the time of hatching. Newly hatched larvae were bright green and about 2mm long shoeing semilooper movements. These larvae are fed on fresh neem leaves. The first instar gets moulted within 2-3 day into second instar which is also greenish and about 7-8 mm long. The second instar also moulted within 2-3 day into third instar which is similar to third instar but only larger in size that is about 10-12 mm long. They moved around actively in search of food and cut leaves rhythmically in semi-circles. Fourth instar was also green with duration of 3-4 days. The fifth instar is largest one and is about 3.5 - 4 cm long and fed voraciously and developed in 4-5 days. It becomes sluggish and atop feeding before going

to pupate in moist soil. The Prepupa was green in colour and showed flicking movements on being disturbed. Pupal stage lasted for 13-15 days. Adults emerged from the pupa and were creamish in colour with brown patterns on the wings. They mated for 1-2 min after 2-3 days of emergence and laid eggs within 24 hours of mating. Males survived for 5 days, while the female survived for 8-11 days. A female laid about 500 eggs in her lifetime.

The following table summarizes the length and duration of different stages of life cycle of *Cleora Cornaria*

Stage	Length	Duration in days
First instar	2mm	2-3 day
Second instar	7-8 mm	2-3 day
Third instar	10-12 mm	3-4 days
Fourth instar	15-16 mm	3-4 days
Fifth instar	3.5 - 4 cm	4-5 days
Pupa	---	13-15 days
Adult male	---	5 days
Adult female	---	8-11 days

## References:

1. Chaturvedi, A. N., UP For. Bull., 1988, p. 50.
2. National Research Council, Neem: A Tree for Solving Global Problems, National Academy Press, Washington, DC, 1992, p. 139.
3. Tiwari, D. N., Monograph on Neem, International Book Distributor, Dehra Dun, 1992, p. 236.
4. Nair, K. S. S., Tropical Forest Insect Pests: Ecology, Impact and Management. Cambridge University Press, 2007, p. 404.
5. Atwal, A.S., 1976. Agricultural pests of India and Southeast Asia. Kalyani publishers, Delhi, India.





**From Hierarchy to Reversal: A Study of 'Binary' in O. Henry's 'The Gift of the Magi'**

**Dr .Ashutosh R.Vardikar,**  
**Assistant Professor,**  
**Dept. of English,**  
**S.E.S.'s Arts and Science College,**  
**Bhalod,Tal.Yawal,Jalgaon.**  
**[c.mail-arvardikar@gmail.com](mailto:c.mail-arvardikar@gmail.com)**

**Introduction**

Structuralism and Post-structuralism are language oriented approaches and rely on the technique of close reading. They textualise language and perceive literary experiences and expressions in textual form. They deal with the act/s of interpretation and do not primarily assume that literary works are meaningful. Both consider the concept of 'binary'. The present paper is an attempt to apply the structuralist and post-structuralist conceptions of 'binary' to the short story 'The Gift of The Magi' by O. Henry.

**About the Author**

William Sydney Porter (1862-1910) wrote under the pen-name O. Henry. He, who has written 600 short-stories, is regarded as one of the grand masters of the modern short-story. He deals vividly with the life of the city people in the lower strata of society to whom he shows great sympathy and understanding, having spent much of his life with them. Most of his stories describe the life in the city of New York. His stories are noted for blending of humour and pathos and are remarkable for the ingenious twist of surprise ending. He began writing stories at the age of 20 and later when he was serving a five year term in the prison because of some false charges against him, he wrote some of his best stories. The present story was initially published in *The New York Sunday World* on December 10, 1905. It was first published in book form in the anthology *The Four Million* in April 1906.

**Briefing of the story :**

"The Gift of the Magi" narrates a strange incident in the life of a poor, young couple : James Dellingham Young or Jim and Della. The story is set on the eve of Christmas. The celebration of Christmas and exchange of gifts by the couple are the major structural elements in the story. Della sells her precious possession, her beautiful, long, silky hair to buy a platinum fob chain for Jim's gold watch; while Jim sells the gold watch, his proudest possession, to buy a set of combs for Della's hair. The gold chain and a set of combs are their Christmas gifts for each other which show their deep love. The presentation of gift seems to be a reciprocal idea and this reciprocation intensifies irony in the story. The celebration of Christmas is the point that connects poverty and richness in the story and also pulls the couple into the conflict of poverty and richness. The poverty in the first half of the story turns into richness i.e. richness of personality.



Impact Factor - 3.452

ISSN - 2348-7143

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSOCIATION'S

# RESEARCH JOURNEY

Multidisciplinary International E-research Journal

PEER REFREED & INDEXED JOURNAL

March- 2018

SPECIAL ISSUE-50

Literature : New Trends & Tendencies

साहित्य : नवीन प्रवृत्ती आणि प्रवाह

साहित्य : नव प्रवृत्ति एवं प्रवाह

अतिथी संपादक :

डॉ. आर. एच. गुप्ता

प्राचार्य

संत मुक्ताबाई कला आणि ज्ञानिज्य महाविद्यालय,

मुक्ताईनगर, जि. जळगाव

विशेषांक संपादक : इंग्रजी विभाग : प्रा. एल. बी. आशकवाड व डॉ. पी. ए. वाघमाते

मराठी विभाग : डॉ. ज्योती एस. नन्हाळे व डॉ. एस. के. माळी

हिंदी विभाग : प्रा. के. पी. शर्मा

मुख्य संपादक

डॉ. धनराज धनगर

सहा. प्राध्यापक, मराठी विभाग

कला व वाणिज्य महाविद्यालय, यवला

ता. येवला, जि. नाशिक

SWATIDHAN INTERNATIONAL PUBLICATIONS

For Details Visit To : [www.researchjourney.net](http://www.researchjourney.net)

© All rights reserved with the authors & publisher

Price : Rs. 1500/-





एकविसाव्या शतकातील ग्रामीण कवितेतून चित्रित झालेले कृषीजीवन

प्रा. डॉ. दिनेश हिम्मतराव पाटील

मराठी विभाग,

कला व विज्ञान महाविद्यालय, भालोद,

जि. जळगाव

मो. ९८२३६३७२२१

ईमेल : [patildinesh86@gmail.com](mailto:patildinesh86@gmail.com)

प्रस्तावना :-

२१ व्या शतकात आधुनिक संकल्पनांनी भरलेले साहित्य प्रवाह मराठी साहित्यविश्वात जाणिवपूर्वक निर्माण झालेले आहेत. ग्रामीण साहित्य, स्त्रीवादी साहित्य, दलित साहित्य, आदिवासी साहित्य, मुस्लीम साहित्य, विज्ञान साहित्य इ. यासारख्या साहित्य प्रवाहांनी पारंपरिक चाकोरीबद्ध साहित्यातील मरगळ झटकून, पुरोगामी परिवर्तनवादी, माणुसकी व वास्तव मूल्यांची जोपासना करणारे साहित्य निर्माण केले. २१ व्या शतकात विकसित झालेल्या विविध साहित्य प्रवाहांपैकी ग्रामीण साहित्य हा वाङ्मयीन प्रवाह विविध गुण वैशिष्ट्यांनी युक्त असा साहित्य प्रवाह आहे. ग्रामीण साहित्यात ग्रामीण माणसाचे शेतकऱ्याचे भावविश्व, त्यांचे दैनंदिन जीवन, लोकपरंपरा, लोक संस्कृती, ग्रामजीवनातील नातेसंबंध, अलुतेदार-बलूतेदार, अज्ञान, प्रध्दा-अधप्रध्दा, दुष्काळ-सुकाळ, कर्जबाजारीपणा, जगण्यासाठी करावा लागणारा जीवन संघर्ष, अधिकारी वर्ग, राज्यकर्ते यांच्याकडून होणारा अन्याय, अत्याचार यासारख्या गोष्टींचे चित्रण ग्रामीण साहित्यातून होऊ लागले. ग्रामीण माणसाचे सर्वांगीण जीवन सुखी व्हावे हा ग्रामीण साहित्याचा ध्यास आहे. ग्रामीण साहित्याची निष्ठा माणसांवर आणि त्यांच्यातील माणुसकीवर राहिलेली आहे. ग्रामीण साहित्याचे समीक्षक द. ना. भोसले म्हणतात, 'साठ नंतरच्या काळात निर्माण झालेल्या ज्या साहित्यप्रवाहांनी मराठी साहित्याला कसदारपणा बहाल केला त्यात ग्रामीण साहित्य प्रवाह हा महत्त्वाचा वाङ्मयीन प्रवाह आहे. समाजजीवनातील स्थित्यंतराचे प्रामाणिकपणे चित्रण करणारा हा प्रवाह आहे. माणूस आणि निसर्ग, सामाजिक स्थिती, माणूस आणि त्याचे दैव यांच्यातील परस्पर नात्यांचा अमुलाग्र शोध घेणारा हा प्रवाह आहे. वास्तववादाला सामर्थ्य देणारा अन एकूणच मराठी साहित्याचे अनुभवविश्व समृद्ध करणारा असा हा वाङ्मयीन प्रवाह आहे.' १ ग्रामीण भागातील माणूस आणि निसर्ग यांच्या चित्रणा सोबतच समाज जीवनात होणाऱ्या स्थित्यंतराची दखल, सभोवताली होणाऱ्या बदलांचा ग्रामीण कृषीजीवनावर होणारा चांगला, वाईट परिणाम याचे चित्रण ग्रामीण साहित्यिक आपल्या साहित्यातून करत आहेत.

ग्रामीण साहित्यात प्रामुख्याने कथा, कादंबरी, कविता, नाटक यासारखे वाङ्मय प्रकार विकसित झालेले आहेत. ग्रामजीवनातील कृषी संस्कृतीचे स्पंदने, ग्रामजीवनातील स्थित्यंतरे याचे चित्रण



## THERMAL STUDIES OF UNDOPED AND DOPED CRYSTALS GROWN BY SILICA GEL

S. K. Bachhav<sup>1</sup>, K.B.Patil<sup>2</sup>, P.A. Savale<sup>3</sup>

<sup>1</sup> Department of Physics, Arts, Commerce & Science College Varangaon India.

<sup>2</sup> Department of Physics, Arts, Commerce & Science College Varangaon India.

<sup>3</sup> Department of Physics, Arts and Science College Bhalod Dist. Jalgaon India

Corresponding Author Email: sureshbachhav47@gmail.com

### ABSTRACT

Single crystals of Cu-doped Barium tartrate hydrate were grown by single diffusion gel technique. The doping of Cu was varied by mixing 0.01M, 0.05M, 0.1M, solutions of BaCl<sub>2</sub> with 0.1M BaCl<sub>2</sub> solution in equal volumes in the supernatant solutions. The powder XRD of the samples suggested no significant change in the unit cell dimensions and the presence of any extra phase. Surface morphology and composition of materials were studied in scanning electron microscopy and dispersive analysis of x-ray. SEM shows triangular, pentagon, rod, and plat like shape and broad at the border like structure of the grown crystals and not affected significantly by doping. And thermal analysis (TGA) have been done for crystals for pure Barium tartrate and with  $x = 0.05$  for Copper-doped. Derivative thermo gravimetry analysis DTG curve corresponds to the weight loss in the TG curve. DSC the differentials scanning calorimetry analysis of the grain crystals was recorded, Two stages of DSC curve are studies Copper Barium tartrate crystals. A detailed comparison has been made between pure and doped crystals. The results are discussed.

**Key words:** Crystal growth technique, XRD, SEM, TGA, DTG, DSC.

### INTRODUCTION

Barium tartrate crystals in pure and doped forms have attracted the attention of a large number of researchers. The ferroelectric nature of calcium tartrate was first identified by Gon [1]. Whereas, Suryanarayana et al [2] have studied properties as well as structural characteristics of strontium doped calcium tartrate crystals. Structural characterization of doped calcium tartrate tetrahydrate (CTT) crystals was extensively carried out by Torres et al. [3]. The exploration of doped CTT crystals continued and recently Sahaya Shajan and Mahadevan [4] thermal studies of impurity added CTT crystals.

### EXPERIMENTAL WORK

The chemicals used in this work are sodium meta silicate Na<sub>2</sub>SiO<sub>3</sub> · 5H<sub>2</sub>O, AR grade, Acetic acid CH<sub>3</sub>COOH, AR grade, Barium tartarate (BaCl<sub>2</sub>), AR grade, Copper Chloride (CuCl<sub>2</sub>), AR grade and Tartaric acid (C<sub>4</sub>H<sub>6</sub>O<sub>6</sub>), GR grade. Silica gel was prepared by adding the sodium meta silicate solution of specific gravity 1.05 gm/cc drop by drop with constant stirring by using magnetic stirrer into the 5 cc (1N) acetic acid till the pH value 4.2 was set for the mixture. To the above sodium meta silicate solution of pH 4.2, the inner reagent which was the mixture of 15cc and 10cc aqueous solution of 0.1M BaCl<sub>2</sub> and 0.05M CuCl<sub>2</sub> was added with constant stirring. This mixture was then transferred to the test tube of length 15 cm and 2.5 cm diameter. The mouth of tube is covered by cotton plug. Then the tube was kept for the setting. After setting the gel, it was left for aging. After two days the aqueous solution of 0.1M C<sub>4</sub>H<sub>6</sub>O<sub>6</sub> was poured over the set gel by using pipette. Then these tubes were kept undisturbed by covering



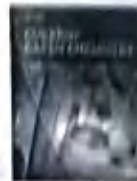


RESEARCH ARTICLE



BENTHAM  
SCIENCE

Investigations Related to the Suitability of Imidazolium Based Room Temperature Ionic Liquids and Pyridinium based Sponge Ionic Liquids Towards the Synthesis of 2-aminothiazole Compounds as Reaction Medium and Catalyst



C.H. Karode<sup>1</sup>, G.R. Gupta<sup>2\*</sup>, G.R. Chaudhari<sup>1</sup> and O.P. Waghulde<sup>3,4</sup>

<sup>1</sup>Department of Chemistry, Bhamburda Arts Science and P.O. Nahata Commerce Coll<sup>ge</sup>, Bhamburda-423201 India, <sup>2</sup>Institute of Chemical Technology, Matunga, Mumbai 400019 India, <sup>3</sup>Department of Chemistry A.S. College, Bhamburda-423201, <sup>4</sup>Department of Chemistry, D.D.N. Bhole College, Bhamburda-423201 India

ARTICLE HISTORY

Received: May 01, 2018  
Revised: September 01, 2018  
Accepted: September 01, 2018

DOI:  
[10.1515/cgg-2018-0010](https://doi.org/10.1515/cgg-2018-0010)

**Abstract:** Room temperature ionic liquids 1-butyl-3-methylimidazolium bromide, 1-butyl-3-methylimidazolium hexafluorophosphate, 1-butyl-3-methylimidazolium tetrafluoroborate, N-butylpyridinium bromide, N-butylpyridinium hexafluorophosphate, N-butylpyridinium tetrafluoroborate, and sponge ionic liquids N-cetylpyridinium bromide and N-cetylpyridinium tetrafluoroborate have been used as solvents and working catalysts for the synthesis of 2-amino-4-aryltiazole compounds. All the final compounds were characterized using FT-IR, NMR (<sup>1</sup>H and <sup>13</sup>C), and mass spectral studies, while thermal stability and the corrected melting temperature of the synthesized compounds along with sponge ionic liquids was verified by performing thermal gravimetric analysis and differential scanning calorimetric analysis. Special emphasis has been laid to comprehend the mechanism of the catalytic action of ionic liquids alone as well as in the presence of organic solvents such as dimethyl sulfoxide, and ethanol.

**Keywords:** 2-amino thiazole, ionic liquids, sponge ionic liquids, catalytic cycle, pyridinium, FT-IR.

1. INTRODUCTION

Thiazole based structural motifs represent one of the most biologically active classes of the compounds [1-13] and are serving as exceptional biological probes. Such state of the art biological properties associated with these sulfur compounds seizing the attention of synthetic chemists to develop efficient and robust protocols for the synthesis of these biologically active motifs.

Solvents play a subtle role in chemical transformations, where they are exclusively used as media for mass-transport and separation of products from the reaction mass. Solvents are commonly responsible for the environmental impact of the processes in the chemical industry and led a huge impact on cost, safety and health [14-16]. In this context, the recent introduction of ionic liquids in the science of molecules and materials could lead to a sustainable revolution in industrial processes, because of their unique set of physico-chemical and structure related properties. The most accepted definition of ionic liquids; the compounds completely composed of

ions with a melting point below 100°C. Ionic liquids as innovative fluids have received wide attention only during the past few decades. In many chemical transformations, ionic liquids are suggested as solvents, catalysts, reagents, or contributions of these [17-22]. The ultimate goal is to learn how to select ionic liquids specifically for an organic transformation. Progress has been made, but much more is needed in order to optimize the full potential of ionic liquids in synthetic organic chemistry. In this regard, ionic liquids, molten salt and sponge ionic liquids now-a-days are designed to explore elegantly their solvent properties as a reaction medium for organic transformations [23-28]. Herein, attempts have been made for the synthesis of 2-amino-4-aryltiazoles with exceptionally high yield using room temperature ionic liquids 1-butyl-3-methylimidazolium bromide [bmim][Br], N-butylpyridinium bromide [bpy][Br], 1-butyl-3-methylimidazolium hexafluorophosphate [bmim][PF<sub>6</sub>], 1-butyl-3-methylimidazolium tetrafluoroborate [bmim][BF<sub>4</sub>], N-butylpyridinium hexafluorophosphate [bpy][PF<sub>6</sub>], N-butylpyridinium tetrafluoroborate [bpy][BF<sub>4</sub>], and sponge ionic liquids N-cetylpyridinium bromide [cpy][Br], N-cetylpyridinium tetrafluoroborate [cpy][BF<sub>4</sub>] as reaction medium as well as working catalyst in the presence of organic solvents dimethyl sulfoxide and ethanol. All the synthesized compounds were stable at room temperature and were characterized by FT-IR, NMR (<sup>1</sup>H and <sup>13</sup>C), mass, and thermal methods of analysis.

\*Address correspondence to these authors at the Institute of Chemical Technology, Matunga, Mumbai-400019 India; Tel: 990227828; E-mail: [group-tall3@gmail.com](mailto:group-tall3@gmail.com) and Department of Chemistry, D. D. N. Bhole College, Bhamburda-423201, India; Tel/Fax: 990227828; E-mail: [drppwaghulde@gmail.com](mailto:drppwaghulde@gmail.com)



Current Green Chemistry

# Assessment of Aflatoxins and Aflatoxigenic Fungi Associated with Oil Seeds from Jalgaon District Maharashtra

S. B. Chaudhari\* and A. S. Kolhe\*\*

## ABSTRACT

Sample of oil seeds viz., Alsi, Peanut, Mustard, Safflower, Sesame, Soyabean were collected. agar-plate methods were used for isolation of mycoflora associated with collected samples. All isolates of *Aspergillus flavus* obtained from collected samples were screened for their aflatoxigenic potential in SMKY liquid medium. In all seventeen different fungi were isolated from oil seeds. *Aspergillus flavus*, *A. niger*, *A. ochraceus*, *Aspergillus sp.*, *Fusarium sp.* and *Penicillium sp.* were stand out common seed infesting fungi, *A. flavus* was dominant in all fungi and its 72.80% strains were aflatoxigenic. Highest percentage of aflatoxigenic fungi was recorded in peanut seeds (86.20%). Analysis of oil seeds for its natural aflatoxin contamination revealed that 53.77% samples were naturally contaminated with aflatoxin. Maximum concentration of aflatoxin B<sub>1</sub> was detected in peanut seeds (215.87 ppb) followed by Alsi seeds (95.25 ppb), sesame seeds (92.89 ppb), mustard seeds (84.38 ppb) and safflower seeds (58.61 ppb). Oil seeds contaminated with aflatoxin has poses a potential threat for the life of human and animal beings

**Keywords:** Oil Seeds, Mycoflora, *Aspergillus flavus*, aflatoxin.

## INTRODUCTION

Aflatoxins are one of the most potent toxic substances that occur naturally. These are a group of closely related mycotoxins produced by fungal species such as *Aspergillus flavus* and *Aspergillus parasiticus*. Aflatoxins grow on human foods and animal feeds. Oilseed crops are primarily soybeans, sunflower seed, canola, rapeseed, safflower, flaxseed, mustard seed, peanuts and cottonseed, used for the production of cooking oils, protein meals for livestock, and industrial uses. These specific oilseeds are eligible for nonrecourse loans. Other oilseed crops include castor beans and sesame. After extraction of the oil the residue is a valuable source of protein, especially for animal feeding stuffs, as in oil-seed cake or press cake. Oilseeds and their products are mainly consumed as snacks as well as part of the ingredients of certain dishes in human daily diet. Besides direct threat of aflatoxicoses to human being due to ingestion of aflatoxin contaminated food, indirect poisoning cannot be ruled out because of the consumption of various animal product such as milk, milk product and poultry products, presence of aflatoxin M<sub>1</sub> and M<sub>2</sub> have been noted in the milk of lactating cattle's and woman (Allcroft *et. al.*, 1968; Coulter *et. al.*, 1984; Wild *et. al.*, 1987). Peoples of western part of India are exposed to greater risk due to heavy consumption of peanut and other oil seeds which are

\*Department of Zoology, Institute of Sciences Mumbai (MS) E-mail: sushikumarbc@gmail.com  
\*\*Department of Zoology, Arts and Science College, Bhalod Tal. Yawal, Dist. Jalgaon (M.S.)

E-mail: kolheajaykumar4@gmail.com



July-2017

ISSN - 2219-9318


आंतरविद्याशाखीय बहुभाषिक शोध पत्रिका

# विद्यावार्ता™

Editor

Dr shivaji Bhagwan Ubarhande  
Rajarshi Shahu Arts, Commerce and Science College Pahtri Phulambri  
Aurangabd  
Phone 8275342967

Reg.No.U74120 MH2013 PTC 251205

 Harshwardhan Publication Pvt.Ltd.

At Post.Limbaganesh, Tq. Dist. Beed  
Pin-431126 (Maharashtra) Cell:07588057695,09850203295  
harshwardhanpubli@gmail.com, vaidyawarta@gmail.com

All Types Educational & Reference Book Publisher & Distributors



## Medicinal and cosmetic uses of Honey - A review

Dr. A. S. Kothle, Dept of Zoology, Arts and Science College, Bhalod  
Email: [kothleajy Kumar4@gmail.com](mailto:kothleajy Kumar4@gmail.com)

### Abstract

Bee's honey is one of the most valued and appreciated natural substances known to mankind since ancient times. There are many types of bee's honey mentioned in Ayurveda. Their effects differ and 'Makshika' is considered medicinally the best. According to modern scientific view, the best bee's honey is made by *Apis mellifera* (Family: Apidae). Honey is one of nature's wonders. For long, honey has been used as important source of carbohydrates and natural sweetener. Honey contains sugars, organic acids, minerals, and proteins, enzymes and vitamins in trace amounts. The simple sugars in honey are responsible for its sweetness, hygroscopicity, energy value and other physical properties. Honey's use as medicine has been limited due to lack of scientific report. In recent days, however, there is resurgence. Its greatest medicinal potential is its application as topical agent to wounds and skin infections. Honey has anti-inflammatory, immune boosting property, and exhibits broad spectrum antibacterial activity, which are attributed both to physical factors: acidity and osmolarity, and chemical factors: hydrogen peroxide, volatiles, beeswax, nectar, pollen and propolis. Its antioxidant activity is attributed to: glucose oxidase, catalase, ascorbic acid, flavonoids, phenolic acids, carotenoid derivatives, organic acids, Maillard reaction products, amino acids, and proteins. Honey prevents and treats gastrointestinal disorders such as peptic ulcers, gastritis and gastroenteritis. It also poses prebiotic effects and promotes health of gastrointestinal tract.

Honey has proven safety for use. Compared to glucose and sucrose, it has lower glycemic and incremental indices in type I diabetic patients. Its simple sugars are absorbed directly into bloodstream without digestion and can serve as an athletic aid.

**Keywords:** Honey; Medicinal uses; Nutrition; Traditional medicines

### Introduction

Forest is the heart of environment. Though silent, it provides an everlasting, priceless service to the world. Environment supplies every need of the forest and reproduction is essential in maintaining this chain. The reproduction of plants helps to maintain the equilibrium of the environment and bees help this process by pollinating flowers. The flowers which give beauty to the forest also provide foods to bees. *Apis cerana*, *Apis dorsata*, *Apis mellifera*, *Apis florina*, *Apis andreniformis*, *Apis koschewnikovi*, and *Apis laboriosa* are the varieties of bees that make honey. They suck nectar from flowers and convert it into honey. Honey is the natural sweet, viscous substance produced by honeybees from the nectar of blossoms or from the secretion of living parts of plants or excretions of plant sucking insects on the living parts of plants, which honeybees collect, transform and combine with specific substances of their own, store and leave in the honey comb to ripen and mature. Honey is one of nature's wonders. Honey has been around for a long time and yet we know little about it. Honey has been a common sweetener for foods and a powerful medicinal tool for centuries. It is the simplest and often the best way to soothe a sore throat and it can be taken at any time [1]. Honey is often eaten as an energy food. It has simple sugars that are absorbed directly into bloodstream without digestion. Honey mixes well as a sweetener in hot and cold drinks. It goes with nearly all foods. The moisture absorbing quality of honey helps breads, cakes, cookies and candies stay fresh longer [2]. Natural medicinal products have been used for millennia in the treatment of multiple ailments. Although many have



July-2017

ISSN-019-9318

आंतरविद्याशाखीय बहुभाषिक शोध पत्रिका

विद्यावार्ता™

Editor

Dr shivaji Bhagwan Ubarhande  
Rajarshi Shahu Arts, Commerce and Science College Pahtri Phulambri  
Aurangabd  
Phone 8275342967

Reg.No.U74126 MH2013

Marshwardhan Publication Pvt.L

At Post Limbaganesh, Tq. Dist. Beed

Pin-431126 (Maharashtra) Cell 07588057091, 09850201295

marshwardhanpubli@gmail.com, vaidyavartaa@gmail.com

All Types Educational & Reference Book Publisher & Distributor



## Medicinal and cosmetic uses of Honey – A review

C.V. Wankhede

Dept. of Zoology, Arts and Science College, Bhalod, Tal. Yawal Dist. Jalgaon.

Email: [asc\\_cyw@rediffmail.com](mailto:asc_cyw@rediffmail.com)

Mobile: 9860988507

### Abstract:

Honey is a sweet, sticky yellowish-brown fluid made by bees and other insects from nectar collected from flowers. Honey is a sweet food made by bees foraging nectar from flowers. The variety produced by honey bees (the genus *Apis*) is the one most commonly referred to, as it is the type of honey collected by most beekeepers and consumed by people. Honey is a valuable product of nature with time-proven, universally accepted medicinal, dietary and cosmetic properties. It has some cultural and religious significance too. Honey can be used singly or in combination with other ingredients in treatment of various diseases. It also has the rare and invaluable quality of enhancing the properties and actions of the medicinal substances with which it combines. While due to its antioxidant properties bee's honey acts as a rejuvenator, it is also an important ingredient in beauty culture as a moisturizer and a conditioner.

**Key words:** Honey, *Apis*, antioxidant

**Introduction:** Forest is the heart of environment. Though silent, it provides an everlasting, priceless service to the world. Environment supplies every need of the forest and reproduction is essential in maintaining this chain. The reproduction of plants helps to maintain the equilibrium of the environment and bees help this process by pollinating flowers. The flowers which give beauty to the forest also provide foods to bees. *Apis cerana*, *Apis dorsata*, *Apis mellifera*, *Apis floria*, *Apis andreniformis*, *Apis koschevnikov*, and *Apis laborisa* are the varieties of bees that make honey. They suck nectar from flowers and convert it into honey.

Honey is one of the foods which have religious significance. Buddhists in India and Bangladesh celebrate a festival called 'Madhu Purnima' by giving bee's honey to monks. This is to commemorate the offering of honey by a monkey to Lord Buddha when he retreated to wilderness due to a dispute among his disciples. Hindus consider bee's honey as one of the five elixirs of immortality (*Panchamruta*). Honey is poured over the statues of deities in a ritual called 'Madhu Abhisheka'. In Jewish tradition, honey is the symbol of New Year, 'Rosh Hashana'. Traditionally slices of apples dipped in honey are eaten to bring a sweet new year. In Islam, Prophet Mohamunad strongly recommended honey for healing purposes and Quran promotes it as a nutritious and healthy food. As bee's honey has wide and vivid values, the present survey is conducted in order to view some benefits of honey as a medicine, cosmetic, nutrient and a preservative.

### Materials and Methods

